Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

100 Aar

Skodborg-Vandfuld Herreders Landboforening

1856 - 1956

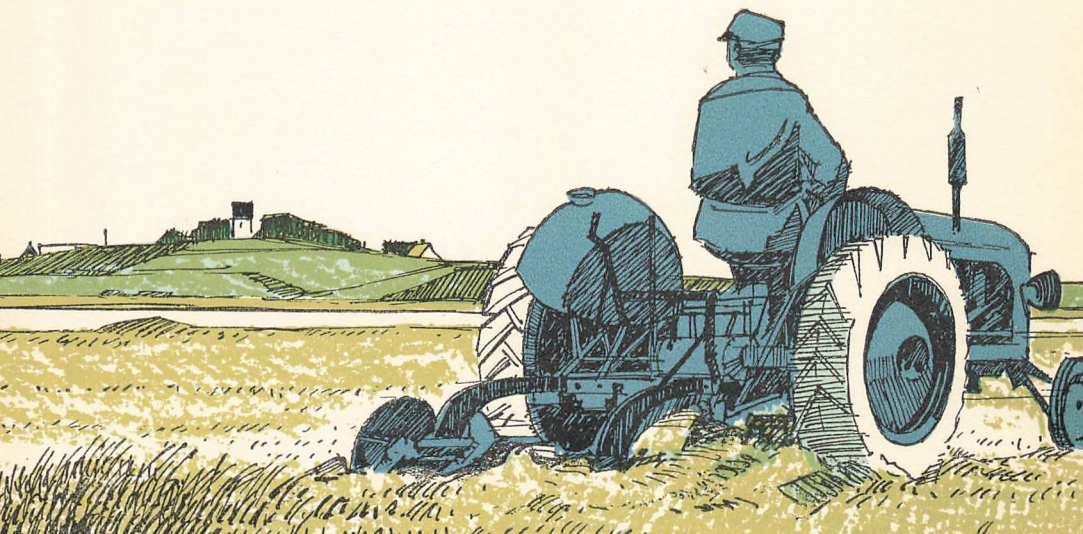

100 Aar

Skodborg-Vandfuld Herreders Landboforening

1856 - 1956

LEMVIG
GADGAARD NIELSENS BOGTRYKKERI
1957

Tegninger:
Erling Juhl

INDHOLDSFORTEGNELSE

Side

Forord 7

Indledning 9

Træk af Udviklingen gennem 100 Aar i Skodborg-Vandfuld Herreders Landboforening 11

Skodborg-Vandfuld Herreders og Lemvig Landboforening oprettedes den 21. Juni 1856 14

Kvægavlen 56

Svineavlen 59

Hesteavlen 62

Fjerkræavlen 65

Regnskabsføringen i Skodborg-Vandfuld Herreders Landboforening 68

Husholdningsarbejdet paa Lemvigegnen 75

Samlestalden 78

Auktionsforeningen 80

Afslutning 82

FORORD.

Opgaverne for en Landboforening har igennem Aarene naturligt været præget af Landbohjemmenes Stilling indenfor Samfundet og af de Vilkaar, der produktions- og afsætningsmæssigt har været. Nærværende Skrift har ikke til Opgave at belyse det danske Landbrugs Udvikling igennem de 100 Aar, Skodborg-Vandfuld Herreders Landboforening har virket, men Formaalet er, igennem en kort Fremstilling, at vise, hvorledes Foreningen igennem sit Arbejde har forsøgt at følge med Udviklingen, har forsøgt at være aktuel. Igennem de skiftende Tider har det været Landboforeningens Maal folkeligt og fagligt at staa midt i Tiden og være med til at bryde de nye Veje, enhver Tid peger hen imod, men det har ogsaa været dens Opgave at være med til at bevare de Værdier, Fortidens Bondeslægter har givet os som Ballast for Arbejdet ud i Fremtiden.

Maatte dette Jubilæumsskrift kunne fæstne Mindet om en svunden Tids Arbejde for Bondehjemmene paa Lemvigegnen og fæstne Mindet om en Landboforening, der igennem Tiden har formaaet at virke for disse Bondehjem, fagligt og folkeligt, da er Hensigten naaet.

Jørgen Poulsgaard.

INDLEDNING

Forinden Læserne af den historiske Gennemgang af Foreningens Virksomhed føres ind i det Arbejde, Foreningen udøvede og ansaa for at virke til Gavn for dens Medlemmer og for Lemvigegnens Landbrug som Helhed, skal her i meget korte Træk gives et Rids af Tiden omkring Foreningens Oprettelse.

Oprettelse af en Landboforening for 100 Aar siden var ikke en Foranstaltning, man pludselig ansaa for gavnlig og derfor omsatte i Handling. Landboforeningers Oprettelse var en Konsekvens af den Udvikling, der var gaaet forud. Mange Ting vil, naar man igennem Historiens Briller, her ved 100-Aaret for Foreningens Tilblivelse, betragter Tiden forud for 1856, sige os, at de Strømninger, der da gennemsyrede Bondebefolkningen, ganske selvfølgeligt maatte pege henimod, at ogsaa Landboforeninger maatte oprettes. Vi kan i Dag betragte Oprettelse af Landboforeninger som noget selvfølgeligt, men tænker vi os placeret i Aaret 1856, da den danske Bondebefolkning endnu stod uøvet i selvstændig Foreningsvirksomhed, maa vi ane det Vidsyn, der prægede de Mænd, der gik i Spidsen for Opgaven.

Midten af forrige Aarhudrede var paa mange Omraader en rig Tid i dansk Historie. Religiøse, folkelige og nationale Strømninger gennemsyrede Befolkningen. Udspringet for Tidens Strømninger i Bondebefolkningen kan føres tilbage til Stavnsbaandets Løsning i 1788, der banede Vej for Overgang til Selveje og store Jordreformer. Udviklingen gik med stærke Skridt i Tiden indtil 1807, herefter noget langsommere under de for Landbruget usikre Prisforhold fra 1807—18.

Tiden fra Stavnsbaandets Løsning var ikke gaaet sporløst hen over den dansk Bonde. Mange Hundrede Aars Stilstand og Slendrian var afløst af Optimisme og Forventning til Fremtiden. Den Bonde, der tidligere havde en stærk Fremdrift. Den tidligere raadende haabløse Armod var afløst af

mere menneskeværdige Kaar, Bondens Haabløshed var afløst af en vis bøjet sig dybt under Herremanden og ydmygt taget mod Straf, han rettede nu Ryggen. Vel kunne det ske, at gammel Vane fik ham til endnu en Gang at bøje Ryggen, men da rettede Sønnen sig endnu mere.

Den alvorlige Landbrugskrise fra 1818—30 standsede Reformernes Udvikling for en Tid — ja, man kunde vel endda tale om Tilbagegang.

Landboreformerne var blevet gennemført for Bonden, men ikke ved Bonden, men ved Stænderforsamlingernes Indførelse i 1831 fik han en Mulighed for at tale med om Rigets Anliggender, og efter at Krisen paa dette Tidspunkt var drevet over, kunde han i disse Forsamlinger tale sine Standsfællers Sag paa en alvorlig Baggrund.

Krigen fra 1848—49 rev mange ud af de vante Folder, Folk, der tidligere ikke havde anet, at der var Land paa den anden Side af Sogneskellet, opdagede pludselig, at de tilhørte et helt Folk, som de delte Skæbne med og hvis Sejre og Nederlag, de var fælles med dem om. De havde faaet Sans for Rigets Anliggender.

Den øgede Velstand indenfor Bondestanden gav rigere Muligheder for Aandslivet, og Højskolebevægelsen, der fremover skulde blive af saa stor Betydning for Landbostanden, havde givet sig synligt Udslag i Oprettelsen af Rødding Højskole i 1844. Junigrundloven af 1849, der vel var Kronen paa det Værk, det folkelige Røre havde skabt, gav Bønderne yderligere Tillid til egen Dømmekraft.

Skodborg-Vandfuld Herreders Landboforening er ikke Landets første Landboforening, men den er dog en af de gamle, og den er som andre Landboforeninger et Barn af den rige Tid ovennævnte kort har skullet minde om. Her som andre Steder, var det ikke, hvad efterfølgende vil vise, i første Række, Bonden, der gik i Spidsen for Oprettelsen. Andre har vel mere klart kunnet se, at skulde Tiden følges op, da maatte der løftes i Flok. Den Modning, som Bonden i disse Aartier gennemgik, hvor han blev løftet fra Almue til bevidst Medlem af det Fællesskab, et helt Folk maa være, gjorde ham skikket til fremover at tage Ledelsen og Ansvaret for en Forening til Ære og Fremgang for Bondestanden og det Folk, han tilhører.

P. Dalgaard Frandsen.

TRÆK AF UDVIKLINGEN GENNEM 100 AAR I SKODBORG-VANDFULD HERREDERS LANDBOFORENING

Egn og Folk for 100 Aar siden.

I Lemvig Musæum findes et gammelt Kort over den nordlige Del af Ringkøbing Amt, denne Landsdel kaldes da »Bøvling Amt« — den sydlige Del af Amtet »Lundenæs Amt«. Kortet er udarbejdet i 1800 og er meget originalt, det er signeret: »Stukket af G. Angelo 1800«.

Dette gamle Kort viser, at store Dele af »Bøvling Amt« da laa hen i Heder, kun langs Limfjorden og ud mod Vesterhavet paa Lemvigegnen, var Jorderne dyrkede og ret tæt bebygget i en Bredde af 3 à 4 km, men ellers bredte Hederne sig næsten eneherskende over Resten af Lemvigegnen. Dette gjaldt de sydlige Dele af Sognene Rom, Fabjerg, Gudum og Resen. Ret ejendommeligt er det, at Kirkerne alle, i disse Sogne, laa paa Kanten af Heden. Dette kan næsten ikke forklares paa anden Maade, end at ogsaa Jorderne i de sydlige Dele af Sognene en Gang har været dyrket og beboet — gamle Beretninger synes at underbygge denne Opfattelse.

En hel Landsby forsvandt.

Det gamle Amtskort viser, at der i Aaret 1800, i det sydlige af Fabjerg Sogn, laa Øster Mølle og Vester Mølle, begge ved et Vandløb og med dyrket Jord omkring. Vester Mølle (nuværende Skovridergaard) laa

længst ude ved Vejen, der førte fra Lemvig, forbi Rom Kirke og over den store Kronhede til Holstebro.

Arkivar Dr. O. Nielsen meddeler i sin Bog: »Skodborg-Vandfuld Herreder«, udkommet 1894: »Peder Krabbe skødede i 1429 med sin Hustrus Raad til St. Hans Kloster i Viborg Fabjerg Mølle i Sønderby og en bebygget Gaard ved Møllen samt 5 øde Gaardsteder i Sønderby — han skødede endvidere i 1444 samme Kloster Bruunsted i Fabjerg«.

Hvorledes kan store Dele af et Sogn med dyrket Jord, Gaarde og Landsbyer helt forsvinde og give Plads for Heden?

En af Aarsagerne kan muligvis være »Den sorte Død« (Pestens Hærgen over hele Landet i Aarene 1349—50). Gamle Beretninger fortæller saaledes: »at i Randersegnen uddøde hele Familier, saa Gaarde og Landsbyer maatte nedbrydes, fordi næsten alle Sognets Beboere var døde«. Ogsaa i »Bøvling Amt« kan henvises til uddøde Sogne, f. Eks. Grove Sogn, der i en lang Aarrække var lagt ind under Haderup Sogn. Grove Kirke blev nedbrudt og brugt til at reparere Haderup Kirke med, fordi Sognets Beboere var omtrent uddøde.

Sæder og Skikke.

I sin Bog »Ribe Stift«, skriver Raadmand C. Dreijer et Afsnit om »Bøvling Amt«, han beretter herunder om Sæder og Skikke paa Lemvigegnen i Slutningen af det 18. Aarhundrede (Bogen udkom 1797). Om Vejrforholdene meddeles, »Luften er vel meget skarp, men dog sund og ren af Vindene, der rimeligen bidrager noget tilligemed Levemaaden, til Indbyggernes stærke Lemmer, Sundhed og tildels lange Alder«. Om Levemaaden berettes: »Den daglige Føde paa Landet bestaar i Grød i Vand eller Mælk med Øl eller Mælk til, i saltet eller røget Oxe- eller Faarekiød, i Flæsk, i tør Fisk, i grøn Kaal, i Æg og Mælk, Smørrebrød af got Rugbrød med Ost eller Kiød paa — Haugesager bruger man lidt af, mest i Kiødsuppe. Kalvekiød spises nu mere end før, da man ikke lægger saa mange Kalve til — Faaremælk spises sielden, siden man hellere vil anvende den til Ost. Giedemælk faaes ikke, da Gieder ikke holdes af nogen. Giæs taales ikke gierne paa Marken, fordi deres Skarn er brændende, og Svin kommer der ikke, fordi de rode op, de blive hjemme i et Indelukke ved Gaarden, som kaldes Svinehauge eller Stien.«

Om Klædedragten berettes, at »Fruentimmerne« i 1769 brugte at bære røde Strømper, hvilket nu ganske var aflagt, da deres Ben ligne hverken i Tykkelse eller Farve Storkens Ben. Den røde Farve ses i Skiørter og Trøier af Filt eller hiemmegiort Tøi. Om Halsen bære de store

hvide eller brogede Tørklæder, og paa Benene blaa Strømper. Om Panden Pandestykker af sort Fløil eller andet sort Tøi og om Hagen Hagehetter med eller uden Kniplinger. Træsko bruges baade af Fruentimmer og Mandfolk — disse klæde sig mest i mørkeblaat hiemmegiort Tøi, hvortil de have Skindbukser, middelfine blaa Strømper og en stor bred Hat eller ulden Hue, blaastribet Linned og stribet Tørklæde om Halsen.

De er got klædte, elsker at holde sine Heste, Vogne, Kreaturer og Gaards Redskaber i Stand. — Pigerne bruges til Bondearbeide og kan baade læsse paa og age ud . . . .«

Om Retsforholdene paa Lemvigegnen skrives: »I Herrederne boe ingen Prokurator, de nærmeste er Grøn og Offergaard i Holstebro. Landvæsenscomisariet i Lundenæs og Bøvling Amter ere Rosenvinge paa Slumstrup, Petersen i Skiærum, Byfoged Lindahl i Lemvig, Grøn i Holstebro.

Herredstinget holdes om Torsdagen i Lemvig og Birketinget om Fredagen i Tinghuset ved Ryssensten«.

Om Lemvig By skrives blandt andet: »Byens Længde fra Østerport til Vesterport skal efter Beregning være omtrent 1200 Alen, Torvet er lidet, hvorved ligger Kirken, omkring Kirken er Kirkegaarden med Stengjærdene og Raadhuset, hvori Arrestkamre for Byens og Herredernes Arrestanter findes. Gaderne i Byen ere Sønder, Øster, Vester og Nørregade (ogsaa kaldet Brændevinsgaden) Konsumitionens Boder ligge ved Byens Bomme, som tiene i Stedet for Porte og ere i N. Ø. V. og Sønden.

Gaardene og Husene, hvoraf nogle have stort Gaardsrum, holdes i Stand og ere af Mur og Bindingsværk. Byen ere got brolagt og har Sprøjte og Sprøjtehus, men ved Fjorden savnes endnu Skibsbro«.

SKODBORG-VANDFULD HERREDERS OG LEMVIG LANDBOFORENING OPRETTES DEN 21. JUNI 1856

Allerede i 1840 afholdtes Dyrskue i Lemvig. I Landboforeningens Arkiv findes en Protokol, der viser dette. Foran i Protokollen er anført: »Denne Protokol er anskaffet i Anledning af et for Lemvig Jurisdiction oprettet privat Dyrskue, for at indføre Medlemmer af Selskabets Navne samt det aarlige Bidrag, hvert Medlem yder og det aarlige aflæggende Regnskab over Indtægter og Udgifter«.

Protokollen er underskrevet:

Lemvig, d. 7. Juli 1840.

C. Prior. *N. Breinholt.* *Nørskov.* *C. B. Claudi.*

Selskabet startede med 153 Medlemmer. Det fremgaar ikke af Protokollen, at Selskabet virkede indtil Landboforeningen blev oprettet 16 Aar efter, men der er sikkert ingen Tvivl om, at Selskabet var en Forløber for Landboforeningen.

Her i Ringkøbing Amt blev den første Landboforening oprettet i Holstebro i 1820, denne Forening omfattede hele Amtet. Hammerum Herred fulgte efter i 1846, og i 1856 oprettedes Bølling-Nørre Herreders, Ulfborg-Hind Herreders og Skodborg-Vandfuld Herreders Landboforeninger.

Ved et Møde i Lemvig d. 21. Juni 1856 oprettedes Skodborg-Vandfuld Herreders og Lemvig Landboforening. Ved dette Møde var Lemvig By godt repræsenteret, og man blev enige om, at af den fem Mands Bestyrelse skulde Lemvig By have de to. De fem valgte blev: Politimester, Herredsfoged Baron Rosenkrantz og Købmand og Postmester A. W. Andrup for Lemvig By, for Oplandet valgtes Propr. A. Neergaard, »Brejn-

holt«, N. J. Breinholt, Sdr. Vinkel, og P. J. Lind, »Ulfsund« i Nees. Bestyrelsen konstituerede sig med Baron Rosenkrantz som Formand, Købmand Andrup blev Kasserer og Propr. Neergaard Sekretær.

Love udarbejdes, der tildels gælder endnu.

Der blev udarbejdet Love for Foreningen. Disse maa i Dag paa en Del Omraader forekomme at ligge noget udenfor en Landboforenings egentlige Formaal, men der er ingen Tvivl om, at de paa dette Tidspunkt forekom aktuelle.

Foreningens Formaal er udtrykt saaledes i Foreningens første Love:

§ 1. Foreningens Formaal er i dens Kreds at virke til alle gavnlige Foranstaltningers Fremme samt at opmuntre til Sædelighed, Flid, Virksomhed og Vindskibelighed, alt i den Hensigt at forøge almindelig Velstand og Velvære, bestyrke Kjærlighed til Konge og Fædreneland og Agtelse for Loven. Landbrugets Udvikling og Træplantningens Fremme vil være blandt de væsentligste Gjenstande for Foreningens Virksomhed.
Om Foreningens Medlemmer, disses Antagelse, Rettigheder og Pligter.

§ 2. Enhver, der attraar at optages som Medlem af Foreningen, indboende, brav og forstandig Mand kan optages i Foreningen paa de Betingelser, Loven bestemme.

§ 3. Enhver, der attraar at optages som Medlem af Foreningen, indgiver derom skriftlig Begjæring til Formanden med Opgivelse af Navn, Stand og Opholdssted, samt hvormeget han vil bidrage til Foreningens Kasse. Forslag om Medlemmers Optagelse kan ogsaa paa fornævnte Maade skee mundtlig i Foreningens Bestyrelsesmøder.

§ 4. I det Møde, Begjæringen foredrages eller Forslaget stemmes med Kugler om Optagelsen af den Anmeldte eller Foreslaaede, hvortil udfordres over Halvdelen af de afgivne Stemmer. Bliver den Paagjeldende ikke optagen i Foreningen, kan han først efter et Aars Forløb atter anmeldes eller lade sig foreslaae.

§ 5. De Medlemmer, der ikke møde i Foreningens Forsamlinger, ere bundne ved, hvad der vedtages; ethvert fraværende Medlem er imidlertid berettiget til ved et af de tilstedeværende Medlemmer at lade skriftlige Forslag og Tilkjendegivelse af sin Mening oplæse.

§ 6. Foreningens Medlemmer svare et aarligt Bidrag af mindst 1 Rdl.,

der erlægges til Foreningens Kasserer inden hvert Aars første ordinaire Møde, de Medlemmer, der indtræde efter dettes Afholdelse, erlægge strax ved Optagelsen et Aars Bidrag.

§ 7. I hvert Aars første Møde fremlægger Secretairen en Liste over Foreningens Medlemmer, og i Aarets andet Møde fremlægger Kassereren, efter forudgaaende Erindring om Bidragets Erlæggelse, Fortegnelse over de Medlemmer, der staae til Rest med deres Bidrag. Udebliver et Medlem i over et Aar med sit Bidrag betragtes han som udtraadt af Foreningen og udslettes af Medlemslisten, uden at hans Forpligtelse til at erlægge det forfaldne Bidrag derved er hævet. I intet andet Tilfælde kan et Medlem mod sin Villie udelukkes af Foreningen, medmindre han begaar en Handling, der gjør ham uværdig til at forblive i samme, i hvilket Fald han dog kun kan udelukkes ved Stemmeafgivning, ifølge simpel Majoritet.

Om Foreningens Bestyrelse.

§ 8. Bestyrelsen bestaar af 5 Medlemmer valgte af Foreningen, disse vælge imellem sig indbyrdes en Formand, en Secretair og en Kasserer. Bestyrelsen vedbliver sin Bestilling i to Aar, men kan atter gjenvælges i andre to Aar o. f. f.

§ 9. Foreningens Formand leder alle dens Forhandlinger, har Tilsyn med Stemmegivningen, bestemmer Dagen til Mødernes Afholdelse, underskriver alle Breve m. v. paa Foreningens Vegne og tillige med de andre Bestyrere Forhandlingsprotocollen, saa har han at

samle alle gode Kræfter i Foreningen, opmuntre til Deltagelse i gavnlige Foretagender og med Samvittighedsfuld og Nidkjærhed at virke til Opnaaelsen af Foreningens Formaal.

Secretairen fører Foreningens Forhandlingsprotokol, holder Lister over Af- og Tilgang blandt Medlemmer med Vedtegning om det enhver yder, meddeler, naar Restancerne ere betalte, Tilstaaelser for Udmeldelser, udfærdiger den samlede Bestyrelses Expeditioner og har Foreningens Documenter i Forvaring, endelig fungerer han i Formandens Forfald.

Kassereren indkræver de aarlige Bidrag og Foreningens øvrige mulige Indtægter, udbetaler efter Anvisning, paategnet af Formanden og fører Bog over Indtægter og Udgifter.

§ 10. Bestyrelsen vaager ikke alene over, at Foreningens Udgifter ikke overskride dens Indtægter, men bør og bestræbe sig for at sammenspare et Fond, uden dog derved at hæmme Foreningens Virksomhed. Anvendelse af Pengemidler kan kun skee efter Vedtagelse af Foreningens Pluralitet i de ordinaire Møder.

Opløses Foreningen, anvendes dens mulige Pengebeholdning efter Majoritetens Vedtagelse til et for Herrederne eller Byen gavnligt Formaal.

Om Foreningens Møder og Forhandlinger.

§ 11. Foreningens Sammenkomster finde Sted i Lemvig paa det Sted og den Dag, Bestyrelsen nærmere bestemmer i Begyndelsen af April og November Maaneder. Forhandlingerne begynder saa snart, idet mindste 10 Medlemmer have indfundet sig, dog kan ingen Beslutning tages, hvortil der fordres Afstemning, forinden idet mindste ¼ Del af Medlemmerne ere tilstede.

§ 12. I de tvende ordinaire Møder skeer først Valg paa Medlemmer, hvorefter Secretairen refererer, hvad der i det foregaaende Møde er afhandlet og besluttet, og Formanden giver Oversigt over, hvad der efter de tagne Beslutninger er udført samt beretter, hvad der forresten siden sidste er foregaaet, derpaa fremlægger Formanden Foreningens Formue-Status, hvoraf tydelig maa kunne sees, hvad Foreningen det næste Halvaar kan disponere over, hvorefter Secretairen oplæser af Forhandlingsprotokollen de Indstillings-Punkter, Bestyrelsen har at forelægge, som derpaa discuteres. Naar Valg af Bestillingsmænd skal finde Sted, skeer disse ved Slutningen af Efteraarsmødet.

§ 13. Bestyrelsesmøder bestemmes af Formanden efter Aftale med Bestyrelsens Medlemmer.

§ 14. Overordentlige Møder kunde sammenkaldes saa ofte, Bestyrelsen finder det fornødent, eller ¼ Del af Foreningens Medlemmer begjære det

§ 15. Alle vigtige Forslag indgives saavidt mulig skriftlig og tilstilles Formanden saa betimelig, at de forinden, de forelægges Foreningen, kunde blive gjennemgaaede og drøftede i Bestyrelsesmøde.

§ 16. Formanden og ingen anden maa tale til Foreningen, til ham alene henvendes Talen, ikkun eet Medlem maa tale ad Gangen, Ordet giver Formanden til den, der vil tale, og Formanden er berettiget til at paalægge enhver Tavshed, der taler udenfor den givne Orden.

§ 17. Formanden kan ei indlade sig i Discussioner, saalænge han leder Forhandlingerne, hvorimod han blot har saa vidt muligt at samle og ordne de forskjellige udtalte Meninger og Anskuelser til et Hele. Ønsker han selv at deltage i Discussionerne, overlader han Ledningen af Forhandlingerne til Secretairen.

§ 18. Under Forhandlingerne kan der stemmes med Haands Opløftelse og ved Stemmesedler, dog er ¼ Del af Medlemmerne berettiget til at forlange Ballotation.

§ 19. Formanden giver først sin Stemme, og denne gjør i Tilfælde af lige Stemmer Udslaget.

Om Maaden hvorpaa, og Midlerne hvorved, Foreningen vil fremme sine Hensigter.

§ 20. Med Hensyn til gavnlige Foranstaltninger og Foretagender af almeen Interesse vil Foreningen og dens Bestyrelse, deels ved Samtaler med Mænd, deels ved Skrifter søge at skaffe sig Kundskab om og Kjendskab til den hensigtsmæssigste Udførelse af saadanne Foranstaltninger, og vilde alle vigtigere Spørgsmaal blive at drøfte af dertil nedsatte Comiteer, der have at meddele Formanden Resultaterne af deres Undersøgelser for at disse igjen, efter at være prøvede, kunde forelægges Foreningen til Discussion i de ordinaire Møder.

Da det er Foreningens særlige Formaal, saavidt muligt at fremme et bedre Landbrug og virke for Træplantning, formenes dette at kunne opnaaes:

a. ved Samtaler i Sammenkomster om Landbrugets vigtigere Anliggender,

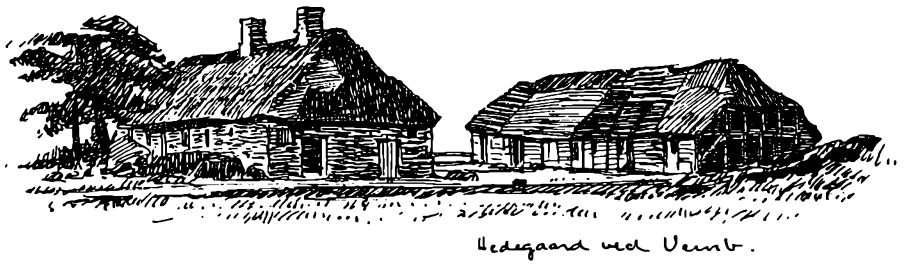

b. ved Meddelelser af hvad enhver deels selv deels i sin Kreds har erfaret grundig Erfaring om,
c. ved frie Foredrag over Landbrug eller Oplæsning af Afhandlinger af gode landoeconomiske Skrifter,
d. ved anstillede Forsøg paa at bringe egne eller andres Opfindelser i Udførelse og Fremstilling af Resultaterne heraf.
e. ved at anskaffe gode og brugbare Værker over Landbrug, et eller andet nyt, hensigtsmæssigt Agerdyrknings-Redskab eller i det mindste Model hertil og ved endelig at anskaffe eller give Anvisning paa nye Sædearter, Rodfrugtfrø eller andet deslige,
f. ved Anlæggelsen af en Planteskole og derved at lette Anskaffelsen af Træplanter samt ved at give Anvisning til disses hensigtsmæssige Behandling og de forskellige Jordbundes Beplantning,
g. ved at afholde Dyrskuer, med derfor udsatte Præmier og ved at besørge Indkjøb af fortrinlige Tillægsdyr, samt endelig
h. ved Udsættelse af Præmier for Landboflid, Vindskibelighed, Træplantning, Husdyrs Forædling o. s. v.

§ 21. Forandringer i disse Love kunde ikke vedtages uden i ordinaire Møder af ½ Delen af det til at tage Beslutning ifølge § 11 fornødne Antal tilstedeværende Medlemmer, og efterat Forandringerne i det foregaaende ordinaire Møde ere bragt i Forslag.

Lemvig, d, 21. Juni 1856.

Rosenkrantz,
Formand.

A. Neergaard,
Secretair.

A. W. Andrup,
Kasserer.

N. J. Breinholt.

P. U. Lind.

Det vil ses, at det væsentlig var Ejere af større Gaarde samt indflydelsesrige Borgere i Lemvig By, der gik i Spidsen for Foreningens Oprettelse.

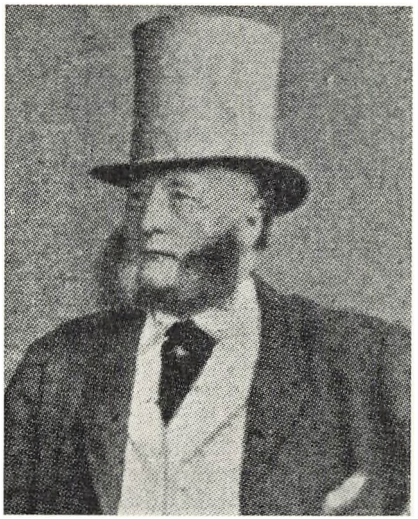

Baron Rosenkrantz

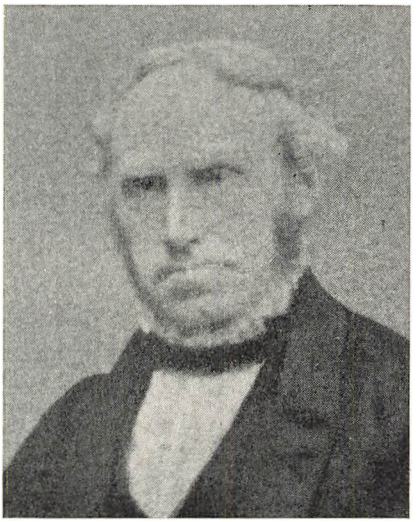

A. W. Andrup

Ingen har sikkert følt det mærkeligt, at Foreningens første Formand skulde være Lemvig Bys Politimester og Herredsfoged, Baron Rosenkrantz. Bestyrelsen var alsidig sammensat og bestod af Mænd, hvis Stilling og Virksomhed maatte gøre dem egnede til at varetage den nye Forenings Formaal. Baron Rosenkrantz's Arbejde som Formand for Foreningen viser, at han nok var den rette Mand. Det var sikkert ham, der kom til at præge Lovene og de forskellige Formaal, disse viste. Oplysninger fra denne Tid viser, skønt Aristokrat i Ordets rette Betydning, har han dog lagt et stort Arbejde ind for at sætte den nystiftede Forening med dens jævne, økonomiske Formaal i solid Gang, derom vidner hans levende Deltagelse i Foreningens første Møder, hvor Rosenkrantz var den, der indledede de fleste Spørgsmaal. Paa hans Initiativ sattes det i Gang, at Foreningen fik egen Planteskole, at der foretoges Præmiering for lang og tro Tjeneste og endelig, at der indenfor Foreningen oprettedes et Læseselskab til Udbredelse og Læsning af landøkonomiske Skrifter. Det er nok ogsaa Rosenkrantz's Værk, at Lemvig By har sit smukke Anlæg med de slanke Bøgetræer.

Om den adelige Herredsfoged meddeles fra denne Tid: »Trods Baron Rosenkrantz aristokratiske Væsen — der jo ikke egnede sig til at gøre ham populær — nævnes, at han gjorde mere for Befolkningen end nogen anden Herredsfoged før og efter ham. Han sikrede sig Medhjælp hos de indflydelsesrige Mænd i By og paa Land«.

P. U. Lind

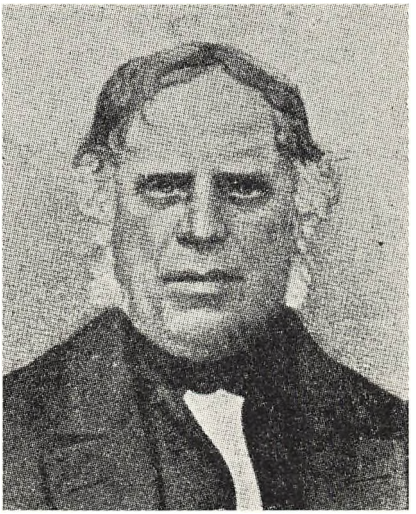

N. J. Breinholt

Af hans egne Erindringer fra den korte Tid, han var i Lemvig, kan citeres: »Det lykkedes mig snart at vinde den kraftfulde og dygtige Befolknings Tillid og Agtelse. Beboerne paaskønnede mig. Dette viste de ikke ved Sølvthepotter og Opsatser, hvad jeg ikke vilde have modtaget, men ved, da Helbredshensyn bød mig at forlade Egnen og overtage anden Stilling, i Masser at henvende sig til mig for igennem Adresser at bede mig blive iblandt dem«.

Rosenkrantz kom til Lemvig i 1853, og 5 Aar efter forlod han Byen. I hans Erindringer 20 Aar efter var han nærmest en omtumlet Mand, i de 5 Aar han var i Byen, og dette, at han var med til at stifte denne livskraftige Landboforening, synes at være skrumpet ind til ingen Ting.

Købmand A. W. Andrup var paa een Gang Byens Postmester, Købmand og Jordbruger. Hans udstrakte Forbindelser med Omegnens Folk gjorde ham velegnet til at skaffe Medlemmer til Foreningen, og paa en Tid, hvor der ikke fandtes andre Pengeinstitutter i Byen end en lille Sparekasse, var den ansete Handelsmand paa en Maade den, der holdt Pengevæsenet i sin Haand.

P. U. Lind var, som Ejer og Bruger af Hovedgaarden »Ulfsund« i Nees, en interesseret og dygtig Jordbruger paa Sandjord med tilhørende Enge.

N. J. Breinholt, Sdr. Vinkel, var efter Tidens Forhold en Kender paa Husdyrbrugsomraadet, en anset Handelsmand med udstrakte Familieforbindelser og Bekendtskaber over en stor Del af Vest- og Nordjylland. Han kendte, hvilke Interesser, der gjorde sig gældende med Hensyn til

Afsætningsforholdene, og var derfor i Stand til at bringe Samvirke i Gang paa rette Steder.

A. Neergaard var den yngste af Bestyrelsen, han drev Hovedgaarden »Brejnholt« ved Struer. Han var sikkert den, der klarest havde Øjet aabent for Foreningens Betydning i Retning af at fremme tidssvarende Forbedringer og nye Driftmaaders Indførelse paa det rent praktiske Jordbrugs Omraade.

I 1858, da Rosenkrantz forlod Byen og dermed Formandsposten for Foreningen, efterfulgtes han paa Formandsposten af Neergaard, der i 25 Aar, indtil 1883, var Foreningens Formand. Der var noget ungdommeligt, formløst over Neergaard. Han var klar i Tankerne, og Ideerne laa ham let paa Tungen, og han satte med en vis overlegen, hensynsløs Ligegyldighed hen over og forbi de Ting, han ikke ønskede at vise grundigere Opmærksomhed.

Arbejdets Gang i Landboforeningen gennem Aarene.
Korte Uddrag af Forhandlingsprotokollerne.

Ved det første Møde efter Foreningens Oprettelse, d. 18. November 1856, begyndtes med Indtegning af nye Medlemmer, og endvidere førtes Forhandling om følgende:

I. Oprettelse af Brandassuranceforening for Foreningens Medlemmer.
II. En Komite blev nedsat til at arbejde for Træplantning.
III. Telegraflinie til Lemvig By anbefales.
IV. At arbejde for Husflidens Fremme.
V. Oprettelse af en Komite, der skal sørge for en Kreaturforsikring.

Ved et Bestyrelsesmøde d. 8. April 1857 behandledes følgende:
Formanden meddelte at,

I. »Proprietær Triger, St. Krogsgaard, Gudum«, er udmeldt af Foreningen, da han ved Døden er afgaaet.
II. Derefter meddelte Formanden, hvad de forskellige Komiteer fra foregaaende Møde havde udrettet.
III. Præmie for lang og tro Tjeneste er tildelt en Møllersvend i Faare Mølle og Karen Iversdatter — 10 Rigsdaler til hver.
IV. Der er laant Bøger i Viborg om »Hedemosens Dyrkning« og »Vejledning i Dræning«.

Endvidere drøftedes ved Mødet, om der kunde foretages noget til at afhjælpe den almindelige Pengemangel til Terminen. Spørgsmaalet var ogsaa drøftet i Bølling-Nørre Herreders og Hammerum Herreders Landboforeninger, hvorfra der forelaa en Skrivelse med Referat af, hvorledes

man disse Steder havde drøftet Sagen. Ved Mødet kom man til det Resultat, at det ganske vist vilde holde haardt for mange at komme over Terminen, dog derved var der intet at gøre.

Ved et Bestyrelsesmøde d. 17. November 1858 meddeltes, at der var kommet en Skrivelse fra landøkonomisk Selskab i Ringkøbing Amt, om Landboforeningen her vilde slutte sig til Sammenslutningen. Dette vedtoges og delegerede udnævntes.

Ved et Bestyrelsesmøde d. 29. November 1859 vedtoges at optage Propr. Traneberg Bækmark og Gdr. P. J. Byskov, Nr. Byskov, Nr. Nissum som Medlemmer.

Gennem Aarene indledtes Landboforeningens Bestyrelsesmøder og Generalforsamlinger med »Optagelse af nye Medlemmer«. Det var ikke saa let at blive Medlem af Foreningen i disse Tider, hvilket fremgaar af § 4 i Foreningens Love.

Ved et Bestyrelsesmøde d. 28. November 1860 stiftedes en Vælgerforening med A. Neergaard, Chr. Aaberg og N. B. Breinholt som Bestyrelsesmedlemmer.

I 1861 drøftedes Oprettelsen af en Arbejdsanstalt her i Amtet — det har været drøftet før — »Fattigdommen tager til«. Man henvender sig til Amtet og spørger, hvad det bliver til. Ved samme Møde bortsolgtes ogsaa et større Parti Avlsredskaber indkøbt fra Marstrands Fabrikker.

Ved et Møde d. 8. April vedtoges at hjemskrive til Plantning i dette Foraar: 1500 Hvidel, 1000 Alm og 1000 Ask. Ved samme Møde drøftedes Spørgsmaalet om »den tiltagende Betlen«. Det vedtoges, at naar Betlere kom til Sognet, »skulde der ikke gives til vedkommende, men henvises til Sognefogeden, der skulde transportere dem til Herredsfogeden i Lemvig«. Alle var enige om at modvirke Betleriet. Der var igen Drøftelse af Arbejdsanstalt.

I 1863 drøftede man en Haandsaamaskine, og man drøftede Indkøb af en Malkemaskine. Dyrlæge Fenger, som var tilrejsende (antagelig som Foredragsholder), havde set en Malkemaskine i Brug i England. Man vedtog at skaffe en saadan til Veje. Ved samme Møde drøftedes, om Egnens Møllere fortsat skulde tolde ved Kornets Maling, eller der skulde betales Penge. Man drøftede endvidere »Bivejenes hensigtsmæssige Istandsættelse«. »For at faa fuld Udbytte af Jernbaner og Chauseer maa Bivejene ogsaa være i Orden« — — »en Vej maa til enhver Tid være saaledes, at man kan køre i Trav ad den uden at vælte«. Chr. Aaberg var imod Vejenes Istandsættelse ved Licitation, det vilde blive lange Vejstrækninger, der vilde blive Kommunerne til stor Byrde. Spørgsmaalet om Oprettelse af Fællesmejerier var paa Tale. Forskellige Opfattelser

gjorde sig gældende, saaledes hævdede flere, at Studeopdræt og Fedning af Stude og Kvier, var det mest økonomiske. Chr. Agger, »Vadskjærgaard«, og Jensen, »Søgaard«, Tørring, foreslog, at der i Tørring oprettedes et Fællesmejeri med Bygninger og Jord til et Par Heste og at forpagte Mejeriet ud.

Gamle Sædskiftebrug.

Første Forhandlingsprotokol er ført til 1864. Anden Forhandlingsprotokol fra 1864 til 1874 er bortkommet, det er derfor vanskelig at finde frem til, hvad der er sket i disse Aar.

Af Knud Thøgersens 50 Aars Jubilæumsskrift fra 1906 kan blandt andet fremføres: »Gammeldags Folk, uvant med Forandringer, gaar imidlertid ikke gerne til et nyt Sædskifte, da et saadant i ret væsentlig Grad kan forandre Arbejdsgangen i deres Bedrift. Derfor maatte det tit vente, til Søn afløste Fader, inden man skred til Forandringer. Det gamle Sædskifte med 6-radet Byg i den tre Gange pløjede Grønjord var jo for saa vidt heldigt nok, som Oppløjningen af det 5—6 aarige Græsleje kunde ske i en arbejdsledig Tid, da man ikke ønskede at pløje Stub, fordi den gav god Græsning til løsgaaende Kreaturer. Byggen saaedes først i Juni og groede godt til, og var Frøukrudtet ikke for slemt, førte Byggen Kampen igennem til en sejrrig Afslutning.

Det egentlige Sædskifte i disse Aar var en streng Drift: Mergling og Brakning, derefter 1. Raps, 2. Vintersæd 3., 4. og 5. Byg og ofte 6. Havre, men der avledes til Tider og paa Steder kolossalt, og Avlen solgtes til store Priser. I 1869 kostede Rugen 16—18 Rigsdaler Tønden, Raps kostede enkelte Aar omkring 20 Rigsdaler Tønden, men der skulde komme andre Tider med lave Kornpriser og daarlige Afsætningsforhold.

Interesse for Oprettelse af Andelsmejerier.

Med Mejeribrugets Indtræden lagdes Bedrifterne om ogsaa i Vestjylland. Det kneb stærkt for Lemvigegnens Landmænd at gaa over fra Opdræt af Fedekvæg og til Mejeribrug og Svinefedning. Lemvigegnen har fra gammel Tid haft forholdsvise store og gode Græsarealer, og der var jo ogsaa en vis Spænding i enten selv at opdrætte det gode »Korthornskvæg« eller hvert Aar rejse til Markederne i Varde og Ribe at købe Stude og Kvier, der om Foraaret var magre efter en knap Vinterfodring (og vel til Priser derefter) for saa om Efteraaret at sælge dem igen som Fedekvæg til Tyskland og England. Ikke mindst var der Interesse herfor,

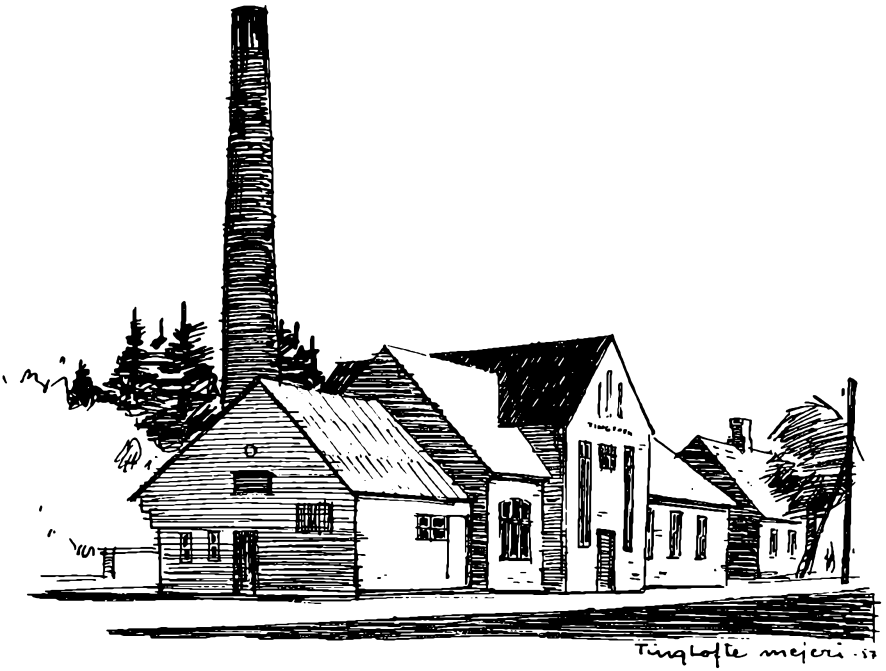

fordi de fleste Landmænd havde »Handelsblod« i Aarerne. Mejeribruget vandt imidlertid ogsaa Indpas her og dermed opbyggedes et større Kohold, der krævede en udvidet Rodfrugtdyrkning, der væsentlig kunde aflaste Jordens Brakning. Allerede i 1866 dyrkede Søren Bjerre, »Brunsgaard«, Nørlem — en af Datidens mest fremskridtssøgende Landmænd her paa Egnen — 10 Td. Ld. med Roer, han var meget aktiv medvirkende ved Oprettelsen af de første Mejerier her paa Egnen.

Opmuntringspræmier for veldrevne Landbrug.

Helt fra 1840, da de første Dyrskuer blev afholdt, har Kvægavl og Bedømmelse af Dyr haft stor Interesse, ligeledes er Bestyrelsesmøderne og Generalforsamlingerne oftest begyndt med Tilrettelæggelse af Dyrskuet og Valg af Dommere, men man har ikke derfor glemt de øvrige Maal, som Foreningen satte sig fra Begyndelsen.

De gamle Protokoller viser, at Opmuntring til Medlemmer om at drive rentable og mønsterværdige Landbrug har været det bærende baade i Neergaards og Jørgensens Formandstid.

Om der er begyndt før 1874, er ikke let at faa oplyst, da Mangelen paa føromtalte Protokol mørklægger disse ti Aar, men i 3. Forhandlingspro-

tokol, der er taget i Brug ved et Møde d. 7. Juli 1874, drøftedes Præmiering af Landbrug. Der er tilmeldt 21 Deltagere i Konkurrencen, og der bevilgedes 160 Rigsdaler til Præmier. Af de konkurrerende tildeltes 2 1. Præmie = 24 Rd., 3 2. Præmie = 12 Rd., 4 3. Præmie = 8 Rd. og 12 4. Præmie = 4 Rd.

Disse Konkurrencer synes at have haft en meget stor Plads i Foreningens Virksomhed paa denne Tid og et langt Aaremaal fremover. Saaledes kan det nævnes, at der i 1890 var 49 Deltagere.

Bedømmelsen af veldrevne Landbrug gik efterhaanden over til Bedømmelse af Husmandsbrug.

Ved Generalforsamlingen d. 6. April 1895 var der Forslag fra Husmand og Murer Lars Mortensen, Fjaltring, om, at de Præmier, der hidtil har været tildelt Husmænd for ypperlig Dyrkning af Huslodder, skulde forandres til Præmielaan til Anskaffelse af Nødvendighedsgenstande.

Formandsskiftet.

Ved Generalforsamlingen d. 4. December 1883 meddeleler Formanden, Propr. Neergaard, at han ikke ønsker Genvalg som Formand. Han havde nu gennem 25 Aar røgtet dette Hverv, og han mente, at det var gavnligt, at nye Kræfter kom til. Han blev stærkt hyldet og takket for sin Indsats gennem Aarene.

Som ny Formand valgtes Propr. Jørgensen, »Ryssensten«, Bøvling. Han blev en god Arvtager til Posten, som han beklædte til Aaret 1902.

Knud Thøgersen skriver om Jørgensen: »Som Formand besad Propr. Jørgensen en ganske overlegen og dygtig repræsentativ Evne. Hans Form for Fremlæggelsen af Sagerne var knap og sikker. Som Forhandlings leder stod han højt netop paa Grund af den Fordragelighed, der fremlyste af hans Ledelse, en Fordragelighed, der altid holdt Forhandlingerne indenfor rimelige Grænser uden dog at binde det frie Ord«. Hans Formandstid skulde blive en vanskelig Tid at lede en Landboforening igennem, de politiske Bølger gik højt ude omkring i Landet, og det skyldes sikkert i betydelig Grad Jørgensens Lederevner, at det aldrig kom til ondartede politiske Rivninger indenfor Foreningen.

I sin Formandstid havde Jørgensen solgt Ryssensten og var flyttet til Lemvig. For sine mange Fortjenester var han blevet udnævnt til Justitsraad. Han var nu en ældre Mand og ikke mere aktiv Landmand, hvorfor han i et Bestyrelsesmøde d. 8. Februar 1902 meddelte, at han ønskede at trække sig tilbage fra Posten. Denne Beslutning fastholdt han ved

Proprietær Neergaard

Proprietær Jørgensen

Generalforsamlingen, hvor han udtalte: »Jeg vil gerne bringe Bestyrelse og Medlemmer, der i Dag er tilstede i ualmindeligt stort Tal, min bedste Tak for det gode Samarbejde igennem Aarene og for den gode Støtte, jeg har faaet fra alle Sider i de 18 Aar, jeg har været Formand for Foreningen«. »Hele den store Forsamling hyldede den afgaaende Formand«, beretter Forhandlingsprotokollen.

Revision af Foreningens Love.

Den 10. April 1886 havde Bestyrelsen bragt i Forslag, at Foreningens Love burde revideres, særlig ønskede man, at Bestyrelsen skulde have et bredere Grundlag. Indtil da havde Bestyrelsen kun bestaaet af 5 Medlemmer i Henhold til § 8 i Loven, det var denne Paragraf, man mente burde ændres saaledes, at Bestyrelsen kunde faa Repræsentation fra alle Sogne indenfor Herrederne. Efter en længere Forhandling vedtoges Bestyrelsens Forslag, og da der er 24 Sogne indenfor Herrederne foruden Lemvig By, blev Bestyrelsens Antal udvidet fra 5 til 25 Medlemmer. § 8 kom derefter til at lyde saaledes: »Bestyrelsen bestaar af en af Generalforsamlingen valgt Formand og i hvert Sogn valgt Medlem, der af sine Midte vælger Næstformand, en Sekretær og en Kasserer. Bestyrelsen er ulønnet. Formanden fungerer i 3 Aar. De øvrige Bestyrelsesmedlemmer afgaar med ⅓ aarligt, de to første Gange ved Lodtrækning. De fratrædende kunne genvælges, men kunne undslaa sig for at modtage Valg lige saa længe,

som de sidst har været Medlem af Bestyrelsen. Bestyrelsen vælges ved Generalforsamlingen«.

Samtidig vedtoges Regler for Dyrskuerne, som holdes i Skodborg-Vandfuld Herreders og Lemvig Landboforening. Det hedder i

§ 1. Foreningen afholder indtil videre Dyrskuer i Forbindelse med Uddeling af Præmier for de bedste Tillægsdyr af Heste, Kvæg, Vædre, Orner og Søer.

§ 2. Enhver, som er Medlem af Foreningen, er berettiget til under Iagttagelse af nævnte Regler at udstille og æske Præmie for Dyr af de Slags, som er Genstand for Bedømmelse og Præmiering. Ikke-Medlemmer er ogsaa berettiget til at udstille, men kan kun æske Præmie forholdsvis af det Tilskud, Staten yder Landboforeningen til Præmiering. Ikke-Medlemmer, undtagen Husmænd under 1 Tdr. Hartkorn, betaler ved Indtegnelsen af hvert Dyr 2 Kr.
I § 3 omtales Reglerne, for at Dyrene kan komme i Betragtning for at fremstilles.

§ 4. Efter Bestyrelsens Forslag foretages ved Generalforsamlingen Forandringer i disse Regler for hvert enkelt Dyrskue, navnlig med Hensyn til Samlinger med Racepræg og ældre Hingste.

Jord til Oprettelse af Husmandsbrug.

Ved et ordinært Møde paa Jespersens Hotel d. 9. Februar 1895 forelaa blandt andet Forespørgsel fra Foreningen af jydske Landboforeninger om »Jord til Husmænd«:

1. Er der Trang paa Deres Egn til at skaffe Jord tilveje til flere Husmænd, og under hvilke Former tænker man sig denne Trang tilfredsstillet. (Eje eller Leje).
2. Hvor stor Jordlod, mener man, er mest passende.
3. Paa hvad Maade bringes denne Jord bedst tilveje paa Deres Egn.
4. Hvorledes tænker man sig Pengene bragt tilveje og Prioritetsforholdene ordnet.

Landboforeningen svarer:

1. Man anser, at der her paa Egnen er Trang for flere Husmænd med Jord, men at disse helst maa være Selvejendom.
2. At Jordlodden helst maa være mellem 2—6 Tdr. Ld. af nogenlunde Beskaffenhed, saa at der ved en god Drift kan holdes fra 1—3 Køer.
3. Jord menes nok at kunne skaffes tilveje, naar Staten vil lette Udstykningsforholdene.

4. At Pengene til Indkøb af Jorden skaffes tilveje ved Laan fra Statens Side, men at Husmanden selv skal gjøre Udvej for Beløbet eller Bekostninger til Bygninger og Besætning.

Dette er Begyndelsen til Oprettelse af Statslaan til Oprettelse af Husmandsbrug. De første Brug var absolut med for lille Jordareal og Bygningerne for billigt opført, men det blev jo snart Lov, at Husmandsbrugene skulde være saa store, at en Familie kunde leve af Ejendommen, og nu i de senere Aar er det gode, rummelige og tidssvarende Bygninger, der opføres.

Husmandsrejser.

Ved Landboforeningens Generalforsamling d. 23. Maj 1896 vedtoges at bevilge Understøttelse til Husmandsrejser. Disse Husmandsrejser har gennem Aarene været til stor Glæde og Berigelse for de Husmænd og Koner, der kom paa saadanne. De besøgte veldrevne Landbrug i andre Egne af Landet og modtog Impulser og Oplysninger, der blev bestemmende for deres fremtidige Virke.

Ved Husmandforeningernes Sammenslutning i Landsorganisation omkring Aarhundredskiftet, var det ret selvfølgeligt, at alt hvad der vedrørte Husmændenes faglige Dygtighed efter denne Tid ordnedes gennem deres egne Organisationer. Men endnu i 1901 indstillede Landboforeningen 11 Ansøgere til Rejser.

Vedrørende Landbrugskursus.

Foreningen af jydske Landboforeninger havde i 1899 tilrettelagt nogle Landbrugskursus, de saakaldte »vandrende Landbrugskursus«, og man havde tilbudt Skodborg-Vandfuld Herreders Landboforening et saadant. I Dagene 14.—27. September 1899 holdtes et saadant Kursus paa Jespersens Hotel i Lemvig. Som Talere var kommet til Stede: Forstander Tuzsen, Malling Landbrugsskole. Landbrugslærer Christensen, Tune Landbrugsskole og Landbrugslærer Kristensen, Ladelund Landbrugsskole. Der var tilmeldt 53 Deltagere, der med stor Interesse fulgte Foredragene og flittigt stillede Forespørgsler til Foredragsholderne.

Landets første Tyendespareforening oprettes i Lemvig Aar 1886.

Flere fremtrædende Medlemmer indenfor Foreningen var stærkt interesseret i Oprettelsen af en Spareforening, hvor Formaalet først og fremmest skulde være at opmuntre Ungdommen til at passe paa den

Løn, de tjente. Ungdommen skulde have Anskuelighedsundervisning i at »mange Bække smaa, gør en stor Aa«. Det var P. St. Brejnholt, »Volder«, der stærkest og med Ildhu gik ind for Sagen, men ogsaa Broderen, Etatsraad N. B. Brejnholt, »Vandborg Vestergaard«, og Folketingsmand Chr. Aaberg, »Aaberggaard«, Møborg, havde stor Sympati for Tanken og støttede ham stærkt. Ved et Bestyrelsesmøde i Landboforeningen d. 22. Maj 1886 foranledigede Brejnholt Sagen behandlet. Der var stor Interesse for Tanken, og man enedes om at oprette en Spareforening under Navnet »Skodborg-Vandfuld Herreders og Lemvig Købstads Tyende- og Arbejderspareforening«.

Foreningen startede under smaa Kaar. Det første Aars Regnskab, der afsluttedes 31. December 1887, udviser en Indlaanskapital paa 5.900,00 Kr. fordelt paa 58 Konti. Efter 25 Aars Forløb var Indlaanskapitalen steget til 236.000,00 Kr. fordelt paa 662 Konti, og ved Spareforeningens 50 Aars Jubilæum i 1936 var Indlaanskapitalen ca. 1.180.000,00 Kr.

Det var et livskraftigt Skud, Landboforeningen her satte. Mange af Lemvigegnens Landmænd igennem Aarene har her lagt den første spæde Begyndelse til et selvstændigt Landbrug.

Med Spareforeningen som Forbillede oprettedes gennem Aarene 28 Spareforeninger rundt om i Jylland, disse har dannet en Sammenslutning under Betegnelsen »De samvirkende jydske Spareforeninger for Oprettelse af egne Hjem ved egne Midler.« Maatte det ogsaa fremover være det Grundlag, dansk Landbrug maatte arbejde og virke paa.

Evnerig og iderig Formand vælges.

Ved Generalforsamlingen i 1902 valgtes ny Formand. Som foran berettet var Justitsraad Jørgensen ikke mere aktiv Landmand og havde bosat sig i Lemvig, og ifølge Forhandlingsprotokollen ønskede han ikke

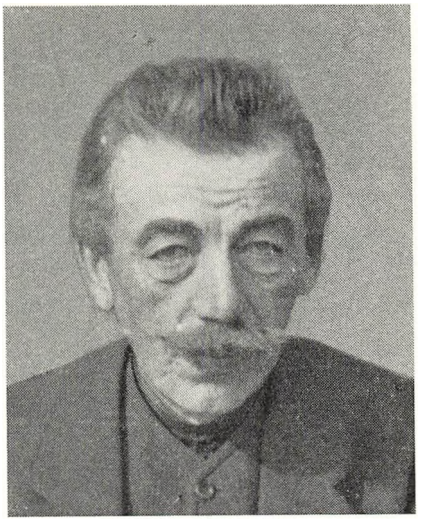

Kr. Tovborg Jensen

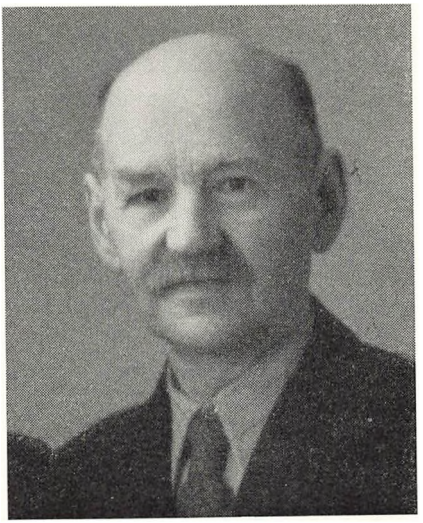

Søren Bjerre

mere at være Formand for Foreningen. Aarene omkring Aarhundredskiftet var politisk set en Brydningstid. Højremændene havde været de ledende indenfor Landboforeningen, og trods Forhandlingsprotokollens Beretning er det vel vanskeligt helt at se bort fra, at Systemkampen ogsaa har kunnet mærkes indenfor Landboforeningen og har kunnet været bestemmende for Valg af Ledelse. Givet er det, at der til Generalforsamlingen var usædvanlig stor Tilslutning. Som ny Formand valgtes Gaardejer Chr. Tovborg Jensen, »Klostermølle«, Gudum.

Den nye Formand var ivrig Venstremand, og han tilsluttede sig den Bergske Gruppe. Da Venstre i 1898 opstillede Elias Sandbæk i Nees, blev Chr. Tovborg en af hans ivrigste Fortalere. Han gik saa fuldstændigt op i Valgkampen, at han sjældent var hjemme i Dagene forud for Valget. Tovborg Jensen tog Turene til Fods, hvilket sled paa Støvlesaalerne, og hans politiske Modstandere drillede ham med, at han forsaalede Støvlerne om Natten for at holde dem i Orden.

Da Bruddet kom i Venstre i 1905, gik Tovborg Jensen med de radikale, og han kom herved i politisk Opposition til største Delen af Landboforeningens Medlemmer, og i Krigsaarene 1914—18, da Tovborg Jensen jævnligt var i København, og man skyldte ham for (vel ogsaa med rette), at han optraadte som det radikale Ministeriums Landbrugskyndige Raadgiver, maatte man forudse, at hans Dage som Formand for Landboforeningen kunde være af begrænset Varighed. Da vi fik den første Kornlov, var denne jo meget upopulær blandt Landmændene, og man

mente her, at Tovborg Jensen havde en ikke uvæsentlig Andel i Lovens Udformning, hvilket blev Anledningen til, at man i 1917 vragede ham som Formand for Foreningen.

Tovborg Jensens faglige Indsats for Foreningen var præget af hans levende og aldrig svigtende Interesse for Bondegerningen. Den store Interesse, han havde for Samfundsspørgsmaal, var naturligt parret med et klart Blik for, at skulde Bondestandens Kaar højnes, maatte Grundlaget herfor først og fremmest være igennem faglig Dygtighed og i Bestræbelserne for at sprede faglig Oplysning blandt Medlemmerne, var han utrættelig.

Et ældre Medlem af Landboforeningen fortæller: »Det var kort efter, at Chr. Tovborg Jensen var blevet Formand, at Konsulent Madsen Mygdal, der da var Planteavlskonsulent for Foreningen af jydske Landboforeninger, var her i Lemvig som Foredragsholder — han ønskede vor nye Formand til Lykke og ønskede, at han vilde gøre et godt Arbejde for Landboforeningen. Hertil svarede Tovborg Jensen: »Ja, kom I derudefra med Ideerne, saa skal vi gennemføre dem«. Det blev ikke tomme Ord, mange Spørgsmaal og Opgaver blev taget op og løst i Chr. Tovborgs Formandstid.

Chr. Tovborg Jensen blev ikke nogen gammel Mand — kun 55 Aar — en Sygdom rev ham bort i 1920, mens han endnu var i sine bedste Manddomsaar. Ved hans Begravelse udtalte Valgmenighedspræst, Pastor N. P. Nielsen, Bøvling, blandt andet: »Tovborg Jensen var en stærk Personlighed, hvis indre Kamp formede sig i en rig Skikkelse, jeg ønsker hans Hustru og Børn til Lykke med, at I har levet sammen med ham og lært at kende, hvad der bar ham oppe. I har fået en rig Arv fra ham i hans dybe Længsel efter Lys, Renhed og Sandhed«.

I en naturskøn Slugt i Klosterdalen, tæt ved Hjemmet, rejste hans Venner et smukt Minde i Form af en stor Natursten, hentet paa Egnen. Herpaa er indhugget et Vers skrevet af Vennen Jeppe Aakjær. Det lyder:

»Han var en Bonde, gæv som Guld,
skaaret ud af Jyllands Muld,
agtet af sin Nabomand,
savnet af sit Fædreland«.

Planteavlsudvalget oprettes, og Planteavlskonsulenter ansættes.

Ved et Bestyrelsesmøde paa Jespersens Hotel d. 11. April 1903 vedtoges at lade afholde en Planteavlsudstilling i Lemvig i det følgende Efteraar samt at vælge et »staaende Planteavlsudvalg«. Chr. Jensen, »Brænd-

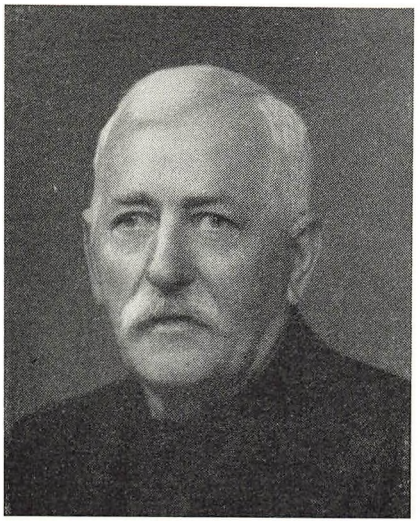

Niels Nielsen, Hollands

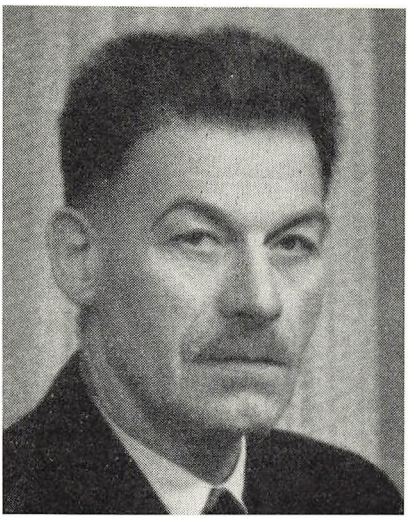

Chr. Agger

gaard«, Vandborg, blev Formand for dette første Planteavlsudvalg, senere har følgende beklædt Posten: Søren Svendsgaard, »Svendsgaard«, Fabjerg, Chr. Agger, »Øster Vinkel«, Heldum, Hans Bjerre, »Kongensgaard«, Nr. Nissum, Jens Jensen, »Øster Borup«, Ferring, og i Jubilæumsaaret er Laurits Bjerrum, »Øster Øesterboel«, Nørlem, Udvalgets Formand.

Samme Aar ansættes Foreningens første Planteavlskonsulent (paa denne Tid kaldet Forsøgsassistent). Det var samtidig med, at der rundt om i Landet, saadan som i Foreningen her, oprettedes Forevisnings- eller Forsøgsmarker, og der anlagdes Markforsøg til Belysning af Spørgsmaal i Forbindelse med Agerdyrkningen. Til at anlægge og passe disse Forsøg antoges ofte unge Mænd fra Egnen, der havde haft et Landbrugsskoleophold. Senere afløstes Forsøgsassistenter af Landbrugskonsulenter med Landbrugskandidatuddannelse fra Landbohøjskolen. Her i Foreningen vedblev man gennem Aarene at antage Planteavlskonsulenter uden Landbrugsexamen fra Landbohøjskolen indtil i de senere Aar. Som Forsøgsassistenter (senere Planteavlskonsulenter) har i Foreningen virket:

Søren Bjerre, Nissumby	1903—1905
Niels Nielsen, »Hollands«, Fabjerg	1905—1912
Chr. Agger, »Øster Vinkel«, Heldum	1912—1916
Jens Hauskov, »Kloster Mølle«, Gudum ...	1916—1917
Thomsen-Tarp (nu Vedersø)	1917—1927
Lars Petersen, »Sandholm«, Nr. Nissum	1927—1928

Niels Mølgaard, Lemvig ..... 1928—1956
P. Dalgaard Frandsen, Lemvig ..... 1948 (Landboforeningens første Planteavlskonsulent uddannet som Landbrugskandidat).

Forsøgsvirksomheden.

Forsøgsvirksomheden begyndte i 1903, og den første Forsøgsassistent blev antaget. Af Forhandlingsprotokollen fremgaar det, at Statskonsulent Frederik Hansen, Askov, talte ved et Landbomøde i Lemvig d. 25. Februar 1903, og han foreslog her at lade anlægge Forsøg. Ved et Bestyrelsesmøde d. 29. November 1902 i Lemvig meddelte Formanden, Tovborg Jensen, at der var kommet Opfordring fra Ulfborg-Hind Herreders Landboforening om at være med til at oprette en Forsøgsmark i det nordlige af Ringkøbing Amt — det fremgår ikke af Protokollen, at en saadan blev oprettet. I 1908 vedtoges at leje et Jordstykke, saa nær som muligt ved Byen, til Forsøgsmark, og en saadan blev da oprettet og blev drevet igennem en Aarrække ved Heldumvej i Lemvig.

Igennem Aarene er der anlagt og gennemført et stort Antal Forsøg indenfor Foreningens Omraade. Mange Spørgsmaal i Forbindelse med Plantedyrkningen er igennem Markforsøg, der jo ikke er nogen videnskabelig Foreteelse, men kan betegnes som kontrolleret Praksis, blevet klarlagt igennem Tiden. Igennem Markforsøg har man bekræftet eller afkræftet Forestillinger og »Teorier« i Forbindelse med Agerdyrkningen, og Markforsøgene har afdækket nye Problemer, saa Arbejdet stadig har befundet sig i nøje Samklang med Udviklingen indenfor Markbruget. Som Demonstrationer og Vejledning for Landmænd ogsaa ud over Forsøgsværternes Kreds har de haft og har stadig en fremtrædende Plads i det landøkonomiske Arbejde. I Vejledningsarbejdet giver Sammendragene af Forsøgenes Resultater et værdifuldt og uundværligt Materiale, de er medvirkende til at gøre Afstanden mellem Videnskab og Praksis kortest mulig.

Skodborg-Vandfuld Herreders Landboforening har i Forsøgsarbejdet nøje fulgt de samme Retningslinier som andre Landboforeninger ud over Landet, Foreningen har paa en god Maade ydet sit Bidrag til denne Fællesopgave, som Forsøgsarbejdet i vor Tid maa siges at være.

Helmarkskonkurrencer.

Ved et Møde d. 9. April 1904 vedtoges at begynde Præmiering af veldrevne Landbrug (Helmarkskonkurrencer).

Jens Hauskov

Th. Thomsen Tarp

Der var udarbejdet Vedtægter af Planteavlsudvalget, og der foresloges at anvende Pointssystem ved Bedømmelsen. Konkurrencen skulde være 2-aarig. Disse Helmarkskonkurrencer havde i mange Aar stor Interesse, der var saaledes et Aar 22 Deltagere. Igennem Aarene er disse Konkurrencer gennemført omend med ringere Deltagelse, og efterhaanden gik man over til kun at lade Konkurrencen omfatte et enkelt Aar. I de allerseneste Aar har man ikke kunnet samle Tilslutning til at gennemføre Konkurrencerne — de forskellige Opgaver har oftest deres Tid.

Ogsaa i andre Landboforeninger tog man Arbejdet op, og dette bevirkede, at man indenfor Amtssammenslutningen foranstaltede Helmarkskonkurrencer, hvori kun 1. Præmietagerne i de enkelte Landboforeninger kunde deltage. Amtsplanteavlsudvalget var her Dommere. Gennem Aarene har mange Medlemmer af Skodborg-Vandfuld Herreders Landboforening deltaget i Amtskonkurrencen, og der var vist den Opfattelse, at Deltagerne herfra ikke udviste Beskedenhed ved Fordelingen af 1.-Præmierne.

Landboudflugter.

Det fremgaar ikke af Forhandlingsprotokollen, hvornaar Landboudflugterne begyndte, men det var i Chr. Tovborg Jensens Formandstid, hvilket fremgaar af ældre Landmænds Oplysninger.

En af de første Udflugter var før den første Verdenskrig. Det var i de

Aar, da alle skulde besøge »Jyllands dygtigste Landmand«, Anthon Sørensen, Haubro. Hvem husker ikke Anthon Sørensen, der i Begyndelsen af Aarhundredet vakte Sensation ved at avle de store Afgrøder — indtil 300 Td. Kartofler pr. Td. Ld., man havde aldrig hørt mage. Flere af Lemvigegnens Landmandssønner søgte Plads hos Anthon Sørensen et Aars Tid. Da Udflugten var bestemt, var Tilslutningen saa stor, at man kunde leje Extratog fra Lemvig til Haubro, fortæller min Hjemmelsmand, men hvordan de mange Deltagere kom fra Aars Station og ud til Anthon Sørensen, husker han ikke — om de gik Vejen. Besøget blev en stor Oplevelse.

Gennem Aarene er disse Udflugter, der ofte har Maal ogsaa udenfor Jylland, og Ture, der har taget flere Dage, gennemført med enkelte Aars Undtagelse. I de senere Aar er Udflugterne foregaaet i Biler til forskellige Egne af Jylland, hvor der er noget at se og drage Lære af — Tilslutningen har altid været stor.

Oprettelse af en Iagttagelses- og Forsøgsfrugttræsplantning i Klosterhedens Plantage.

Ved et Bestyrelsesmøde d. 17. Marts 1917 vedtoges det at sende Ansøgning til Landbrugsministeriet om at lade anlægge en Frugt-Iagttagelsesplantning i et 80 Meter bredt Brandbælte i Klosterhedens Plantage.

Andragendet blev bevilget, og der blev plantet Frugttræer af forskellige Sorter — og med Tilsyn af »Jydsk Haveselskabs« Konsulenter.

I flere Aar havde denne Iagttagelsesplantning en Del Interesse og Besøg af mange, men det var vanskeligt at hegne Frugttræerne for Harer og Raadyr, der om Vinteren gnavede Barken af Træerne, og efter nogle Aars Forløb maatte Forsøget opgives.

Foreningen skifter Formand.

Som tidligere nævnt vragede Foreningen Tovborg Jensen som Formand i 1917, og som Afløser valgtes Gdr. Marius Boldsen, »Aabjerggaard«, Møborg.

Medens den afgaaede Formand vel havde Kærlighed for Planteavlen, da laa Marius Boldsens største Interesse indenfor Husdyrbruget, men han fortsatte at varetage Planteavlen med stor Interesse, og han var særlig plantningsinteresseret. Hvad hans Svigerfader Chr. Aaberg her havde begyndt, fortsatte Boldsen. Den store Plantage, som var anlagt omkring »Aabjerggaard«, plejede han, og han tilplantede nye Arealer. Om Marius

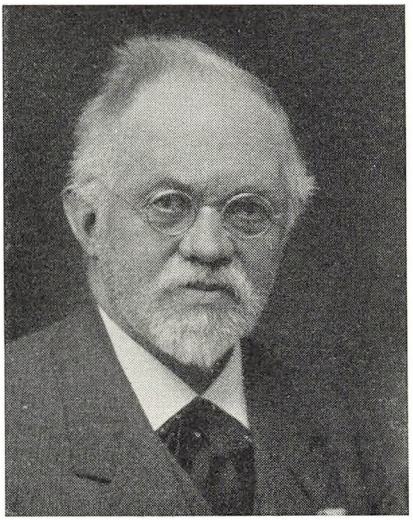

Marius Boldsen

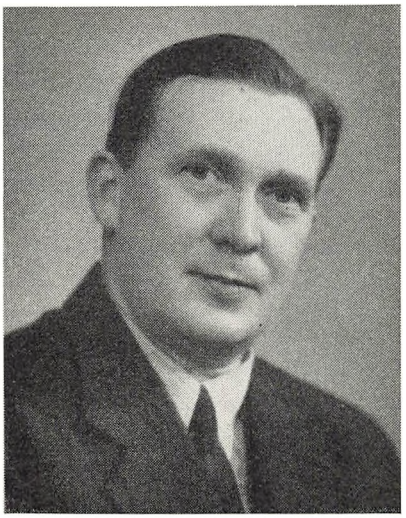

Lars Pedersen

Boldsen udtalte Knud Thøgersen i Henhold til Forhandlingsprotokollen i 1929, da han forlod Formandsposten: »Boldsen, hvem jeg vil takke for godt Kollegaskab i Bestyrelsen, blev trods sin østjydske Afstamning forholdsvis hurtigt vestjydsk indstillet, og det vil i denne Forbindelse sige, at han ikke havde Anlæg for at give sig selv, men bevarede et vist reserveret Præg, men han var som sine Forgængere liberal overfor andres Anskuelser, og det har især givet Udslag i, at der i Forhandlinger og Samtaler blev rig Lejlighed til at faa Meningerne frem. Jeg vil ønske, at den nye Mand maa være i Besiddelse af lignende gode Egenskaber, som de gamle: Liberalitet, en god Form i Ledelsen og et rigt Initiativ«.

I Marius Boldsens Formandstid gik Arbejdet i Foreningen sin solide Gang. Ved Læsning af Forhandlingsprotokollen er det aabenbart, at intet overlades til Tilfældighederne. Planteavlsarbejdet med Forsøg og Helmarkskonkurrencer arbejdes der jævnt og støt med, Kartoffelsprøjtning mod Kartoffelskimmel oplyser Protokollen, at Foreningen har beskæftiget sig med, saaledes meddeltes, at der i 1919 var tegnet 200 Td. Ld., og det var nødvendigt at sætte tre Hestesprøjter i Gang.

Hædersbelønninger til Landmænd.

Gennem Aarene er tildelt forskellige Hædersbelønninger til Landmænd indenfor Foreningens Omraade.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Sølvbæger uddeles til Land-

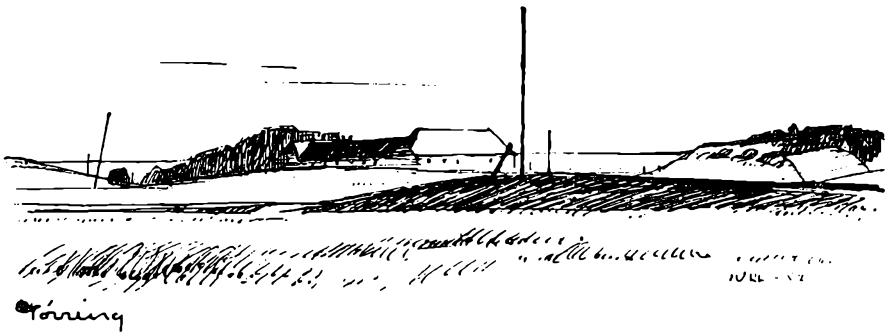

mænd, der har gjort en stor samfundsmæssig Indsats. Selskabet har tre Grader: »det største Sølvbæger« (ogsaa kaldet Landbrugets Kommandørkors), som kun uddeles i enkelte Tilfælde, »det store Sølvbæger« og det »almindelige Sølvbæger«. Indenfor Skodborg-Vandfuld Herreders Landboforenings Medlemskreds er gennem Aarene tildelt følgende Sølvbægere fra Landhusholdningsselskabet:

1927 Gdr. Lars Peter Jørgensen og Hustru, »Brunsgaard«, Lomborg, (største Sølvbæger).
1930 Gdr. Andreas Andreasen og Hustru, Nr. Grønkjær, Flynder, (største Sølvbæger).
1933 Gdr. Anton Christensen og Hustru, »Saugmandsgaard«, Fabjerg, (største Sølvbæger).
1936 Gdr. Anton E. Nielsen og Hustru, »Øster Kjelder«, Lomborg, (stort Sølvbæger).
1938 Boelsmand Chr. Olsen og Hustru, »Skovlund«, Nees, (almindelige Sølvbæger).
1940 Gdr. Jens Nielsen,»Godballe«, Faare, (største Sølvbæger).
1949 Gdr. Aage Refstrup og Hustru, »Sodborg«, Rom, (almindelige Sølvbæger).

Foreningen af jydske Landboforeningers Sølvmedalje for Landboflid

er efter Landboforeningens Indstilling tildelt følgende:

1928 Gdr. Aage Refstrup og Hustru, »Molkjær«, Nørlem (senere Sodborg, Rom).
1932 Gdr. N. Chr. Christensen, »Ll. Grønkjær«, Bøvling.
» Gdr. Anton E. Nielsen og Hustru, »Øster Kjelder«, Lomborg.
1936 Gdr. Jens Kirk Serup, »Skodborghus«, Gudum.

1941 Gdr. Th. Jensen og Hustru, »Sdr. Krogsgaard«, Flynder.
» Gdr. Simon Buchbjerg og Hustru, »Nørbjerg«, Fjaltring.
» Gdr. Anthon Ovesen og Hustru, »Gliphede«, Ramme.
» Gdr. Jens Poulsen og Hustru, »Hummersgaard«, Tørring.
1945 Gdr. Niels Nielsen, »Hollands«, Fabjerg.
» Bmd. Chr. Mattrup, »Hedelund«, Lomborg.
1949 Bmd. Ditlev Fjordside og Hustru, »Blaabæk«, Møborg.
1953 Gdr. Chr. Mølgaard og Hustru, »Egelund«, Fabjerg.

Opmuntringspræmier.

I 1931 tildeltes Hedeopdyrkeren Jens Fjordside, »Grønkjær«, Møborg, »De samvirkende landøkonomiske Foreninger i Ringkøbing Amt«s Sølvbæger for Hedeopdyrkning.

I 1941 tildeltes Ditlev Fjordside og Hustru, »Blaabæk«, Møborg, Hedeselskabets Legat for fortjenstfuldt Arbejde ved Opdyrkning af Hede og Mose til et veldrevet Husmandsbrug.

I 1954 tildeltes Jens Chr. Olsen og Hustru, »Sandholm«, Møborg, Hedeselskabets Sølvbæger for Opdyrkning af Hedejord og Opbygning af Hedegaard.

»*Den dygtigste Hedeopdyrker i Ringkøbing Amt*«.

Saaledes stod der paa et Sølvbæger, der i 1937 tildeltes Gdr. P. Byskov, »Sdr. Hestbæk«, Gudum, af De samvirkende landøkonomiske Foreninger i Ringkbing Amt. Byskov havde tidligere modtaget Anerkendelse for sin dygtige Indsats som Landmand fra samme Forening, ligesom han ogsaa havde modtaget Anerkendelse fra »Hedebruget«. Endnu større Anerkendelse fik han i 1937, da han fyldte 70 Aar. Han fik da overrakt Fortjenstmedaljen i Sølv, egenhændig underskrevet af Kongens Stedfortræder, Prins Harald: »Fortjenstmedaljen i Sølv. Efter allerhøjeste Befaling, udfærdiget i de kongelige Ridderordener gøres herved vitterlig, at det allernaadigst har behaget Hans Majestæt Kongen ved allerhøjeste Reskript af 11. Marts 1937 at tildele Herr Gaardejer Peder Byskov, Sdr. Hestbæk, Gudum pr. Bur, Fortjenstmedaljen i Sølv med Tilladelse til at bære samme«.

København, Amalienborg den 13. Marts 1937.
Prins Harald til Danmark.

Sjældent er vel tildelt en almindelig Hedeopdyrker saa megen Anerkendelse.

Niels Mølgaard

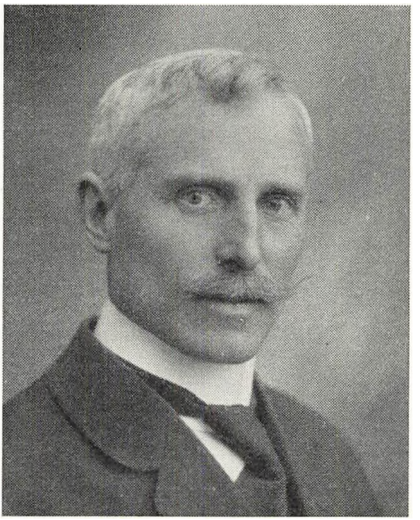

Niels Agger

Formandsskiftet.

Ved Generalforsamlingen i 1929 ønskede Marius Boldsen at trække sig tilbage fra Formandsposten. Ved den efterfølgende Afstemning om Valget af ny Formand fik Niels Breinholt Agger, »Sdr. Vinkel«, Heldum, det overvejende Antal Stemmer. Aggers Formandstid skulde falde i en for Landbruget i økonomisk Henseende meget vanskelig Periode, og det var naturligt, at 30ernes ødelæggende Landbrugskrise kom til at præge Forhandlingerne indenfor Foreningen saavel i Bestyrelse som ved Generalforsamlinger. Forhandlingerne i de første Aar dannede ligesom et Akkompagnement til det økonomiske Uvejr, der skulde bryde ind over dansk Landbrug i de kommende Aar.

Ved Foreningens første Generalforsamling efter Formandsskiftet kunde den nye Formand konstatere, at det forløbne Aar kunde betegnes som nogenlunde for Landbruget, der havde været gode Priser paa Svin og Koholdet havde givet et nogenlunde Udbytte, men Formanden nærede Betænkeligheder ved de lave Kornpriser, og Studefedningen havde været en daarlig Forretning, væsentlig som Følge af den tyske Toldpolitik.

Ved Generalforsamlingen næste Aar konstaterede Formanden, at Aaret havde staaet i Nedgangens Tegn. Priserne paa Landbrugets Produkter var nu paa samme Niveau som før Krigen. Man vedtog en Henstilling til Amtets Dyrlægeforening om Nedsættelse af Taksterne og Frigivelse af Serum til Smaagrise.

I 1932 opfordrede Formanden efter at have konstateret, at alle de Henvendelser og Resolutioner, der igennem Aaret var udsendt fra Landbruget, ingen Virkning havde haft, til Arbejdsomhed, Dygtighed og Sparsommelighed. Aaret efter kunde Formanden trods usædvanlig god Avl, der var bjerget i fin Kvalitet, betegne Aaret som et af de mørkeste i økonomisk Henseende for dansk Landbrug gennem lange Tider. Vanskelighederne paa saavel det tyske som det engelske Marked kunde ikke være større.

Var Tiden i økonomisk Henseende vanskelig for Landbruget, var den det ogsaa for Landboforeningerne, det er ikke sikkert, at Agger, da han ved sin Tiltræden som Formand udtalte: »Det er ikke uden Betænkelighed, jeg modtager Valget, men jeg haaber paa Velvilje fra alle Sider«, havde lagt noget særligt i disse Ord. Enhver Landboforeningsformand havde igennem disse Aar Brug for Velvilje fra alle Sider — han fik det ikke altid. Da Agger i 1937 blev valgt som landbrugskyndig Direktør for Spare- og Laanekassen for Lemvig Købstad og Omegn, ønskede han sig fritaget som Formand for Landboforeningen, og han kunde da udtale: »Til Slut vil jeg gerne rette en Tak til Landboforeningens Medlemmer, som trods forskelligt Syn paa visse Spørgsmaal har staaet fast om vor gamle Landboforening i de 8½ Aar, jeg har været dens Formand«. Agger var en god Formand for Foreningen igennem de vanskelige Aar.

Det faglige Arbejde glemmes ikke.

Det faglige Arbejde indenfor Planteavl og Husdyrbrug, der var i god Gænge, fortsættes ad de samme Baner, opsamlende de nye Opgaver, Tiden altid giver.

I 1930 bringer Formanden Henstilling om i stærkere Grad at interessere sig for Indkøb af gode Avlsdyr. I 1935 havde Lemvig for første Gang Fællesdyrskue, dette blev særdeles vellykket.

Ved Foraarsgeneralforsamlingen d. 24. Marts 1936 nævnte Formanden blandt andet: »Landbrugsstudiekredsarbejdet har ogsaa i Vinter haft god Tilslutning. I Januar havde Studiekredsforeningen sin aarlige Sammenkomst med Landbrugslærer Nilsson, Ladelund, som Taler, og i Marts havde vi den aarlige »Ungdomsdag«, der havde vundet stor Tilslutning«.

I det korte Aaremaal N. B. Agger var Formand, var det, at det landøkonomiske Ungdomsarbejde og Landbrugsstudiekredsarbejdet tog sit Opsving. Formanden var altid levende interesseret i disse Opgaver.

Hans Bjerre

Jørgen Poulsgaard

Planteavlsudvalgets Formand vælges til Landboforeningens Formand.

Ved Generalforsamlingen i 1937 valgtes Gdr. Hans Bjerre, »Kongensgaard«, Nr. Nissum, til Formand, han havde i en Aarrække forud virket som Formand for Planteavlsudvalget. Hans Bjerres Formandstid skulde ikke præges af vanskelige, økonomiske Aar for Landbruget. Den jævne Fremgang og Optimisme, der prægede de sidste Aar af 30erne, afløstes af Krigens vanskelige Aar. Vanskelighederne meldte sig vel først og fremmest paa det produktionsmæssige Omraade. Hans Bjerre ledede med anerkendt Dygtighed Foreningen gennem disse Aar og de første Efterkrigsaar. Samtidig med at alle Grene af Landboforeningsarbejdet blev fremmet — det landøkonomiske Ungdomsarbejde oplevede sin bedste Blomstringstid — tog Hans Bjerre ogsaa Initiativ til Oprettelse af nye Virksomheder af Betydning for Egnens Landmænd og den By, hvis Trivsel er saa nøje knyttet til Landbrugets Kaar. Lemvig Samlestald, som Bjerre stadig er Formand for, og F-Auktionen, hvor han ogsaa er Formand, blev oprettet paa Landboforeningens Initiativ i Bjerres Formandstid. De har vist sig at faa en Betydning, som man vist næppe havde turdet drømme om, dengang de blev startet, og de har i høj Grad været med til at befæste Lemvigs Ry som Markedsby.

For Hans Bjerres store Indsats for Foreningen er han blevet Æresmedlem af Foreningen.

Evald Hjortkær

Karl Jensen

Foreningens nuværende Formand valgtes i 1948.

Ved Generalforsamlingen i 1948 meddelte Hans Bjerre, at han ønskede at trække sig tilbage fra Formandsposten, og i hans Sted valgtes Gdr. Jørgen Poulsgaard, »St. Kastbjerg«, Dybe. Sundt Omdømme og Soliditet har præget Poulsgaards Arbejde som Formand. Han har klart Blik for, at det stadig maa være det faglige Vejlednings- og Oplysningsarbejde, der maa staa forrest i de enkelte Landboforeningers Arbejde. De erhvervspolitiske Spørgsmaal maa ikke glide forbi de enkelte Landboforeninger, og i hans Formandstid har han ogsaa vist, at det vigtige Omraade indenfor Landboforeningernes Virke har hans fulde Bevaagenhed, men alt, hvad der kan virke produktionsfremmende indenfor Landbruget, kommer i første Række i Arbejdet indenfor de enkelte Landboforeninger. Det skulde blive i Poulsgaards Formandstid, at Landboforeningen blev Ejer af egen Ejendom i Lemvig, idet Foreningen i 1954 købte Ejendommen Søndergade 25. Her indrettes Landboforeningens Kontor, saa gode Arbejdsforhold for Konsulenter og Medhjælpere tilvejebringes. Foreningens Rammer om det daglige Arbejde skulde saaledes i Jubilæumsaaret være de bedst mulige.

De skiftende Formænd har i deres Bestyrelse haft gode Medhjælpere i Arbejdet. Det er med Foreningens nuværende Opbygning Forretningsudvalget, der maa tage det største Slæb, og heri har Formanden god Støtte af Kassereren igennem mange Aar Gdr. Karl Jensen, »Halgaard«,

Tørring, og Næstformanden Gdr. Evald Hjortkjær, »Bromsgaard«, Dybe. Disse tre udgør Forretningsudvalget i Jubilæumsaaret.

Det landøkonomiske Ungdomsarbejde.

I 1927 kom Ideen om Landboungdommens Dygtiggørelse ved de fire H-er her til Landet fra U. S.A. Det bærende heri var nok at lære og interessere de helt unge i Dyrkning af smaa Jordstykker med Mark- eller Haveafgrøder, at passe Husdyr, at lære at føre Regnskab o. s. v.

Med stor Interesse blev Arbejdet taget op rundt om i Landet, ogsaa her i Vestjylland og indenfor Landboforeningens Omraade. Daværende Planteavlskonsulent Lars Petersen begyndte med de helt unges Dyrkning af egen Jord og Pasning af Husdyr. Der var ikke stor Interesse, og der var kun faa, der meldte sig.

Det blev ikke i første Omgang, at Dyrkning af egen Jord fandt Indpas i Landboforeningen, derimod havde Konsulent Lars Petersen i 1927 18 unge med i Roepasningskonkurrencen.

Ved Foraarsgeneralforsamlingen i 1929 slog Planteavlsudvalgets Formand Chr. Agger, »Ø. Vinkel«, Heldum, stærkt til Lyd for at faa det landøkonomiske Ungdomsarbejde i Gang, han udtalte blandt andet: »Vi har jo gjort et Forsøg paa at faa det landøkonomiske Ungdomsarbejde i Gang, men særlig heldig har vi ikke været, nu kan den nye Planteavlskonsulent (Niels Mølgaard) jo prøve, om han kan faa gjort de unge interesseret«. Han udtalte endvidere: »Muligvis vil et særligt Ungdomsudvalg have Held med sig, hvis et saadant bliver nedsat«.

Samme Foraar besluttede Planteavlsudvalget at indbyde til en Roepasningskonkurrence for Piger og Karle og til Dyrkning af egen Jord for Børn i 7—14 Aars Alderen. Der meldte sig 40 unge Deltagere i Roepasningskonkurrencen og 22 Piger og Drenge til »Dyrkning af egen Jord«. I 1930 fortsattes med stor Interesse, der deltog denne Sommer 53 unge i Roepasningskonkurrencen. I Aarene fremover fortsattes dette Arbejde med god Tilslutning. Først i de senere Aar er det ikke lykkedes at samle Tilslutning til Gennemførelse af dette Arbejde.

Landbrugsstudiekredsarbejdet.

Bibliotekar Frimodt-Møller, Lemvig, havde, naar jeg besøgte Biblioteket i Vinteren 1930—31, omtalt Studiekredsarbejdet, og vi drøftede ogsaa det landøkonomiske Ungdomsarbejde. — »Hvorfor kunde I ikke godt prøve at tage Landbrugsstudiekredsarbejdet op, dette er da i høj

Grad en god Form for Dygtiggørelse«, udtalte Bibliotekaren. Vi drøftede Emnet mere indgaaende, og ved en Markvandring i »Østergaard«, i Heldum i Sommeren 1931, hvor der var mange unge Landmænd til Stede, enedes Deltagerne om at faa Bibliotekaren til at tilrettelægge en Studiekreds i den følgende Vinter.

Resultatet blev, at en Landbrugsstudiekreds begyndte i Centralbibliotekets Studiekredsværelse i Vinteren 1931—32, det var den første Landbrugsstudiekreds her i Landet.

Til en Studiekreds gaar det bedst, naar der kun er 25—30 Deltagere, men der meldte sig saa mange, at der blev 2 Studiekredse med ca. 30 Deltagere i hver.

Frimodt-Møller og jeg havde udarbejdet Studiekredsvejledninger, og det viste sig, at samtlige Deltagere var stærkt optaget af Arbejdet. Følgen blev, da det rygtedes ude i Oplandet, at der i de følgende Vintre dannedes Landbrugsstudiekredse overalt indenfor Omraadet. Interessen kulminerede i Vinteren 1933—34, idet der denne Vinter var 17 Kredse med ialt 260 Deltagere.

Gennem Aarene har der været 80 Studiekredse med ca. 1200 Deltagere. Mange nuværende Landmænd, som var Deltagere, tænker vist med Glæde paa disse Studiekredsaftener.

Det er vel »Naturens Gang«, at hver Sag har sin Tid. Indenfor Landboforeningen ligger Studiekredsarbejdet i Øjeblikket »paa Hylden«.

Landboungdomsdagene.

Interessen for det landøkonomiske Ungdomsarbejde var vakt blandt Egnens Unge. Der var Ønske fremme blandt de Unge, om at faa afholdt et festligt Samvær som Afslutning paa Sommerens Konkurrencer, og man besluttede at lade afholde Møde paa det daværende Afholdshotel (nuværende Missionshotel) i Lemvig med Konsulent P. Tovborg Jensen, Skive, som Taler og med Underholdning, fælles Kaffebord og Sang, endvidere havde man formaaet F. D. F.s Orkester til at komme til Stede og underholde.

Det var i Februar Maaned 1934. Aftenen var vellykket, men Tilslutningen var for ringe — ca. 80 Deltagere — og det økonomiske Resultat blev et lille Underskud. Saadan begyndte »Ungdomsdagen«. De Unge gav ikke op, og man besluttede at fortsætte næste Vinter. Redaktør Lilholt, der altid var stærkt interesseret i Ungdomsarbejde, foreslog at arrangere en Husflidsudstilling i Forbindelse med »Ungdomsdagen«. I 1935 samledes ca. 800 Unge til Dagen. Aaret efter var der 1200 Del-

tagere. Der var nu fast Grund under Fødderne, Interessen for »Ungdomsdagen« var vakt, og i Aarene fremefter er der hver Vinter afholdt en saadan »Ungdomsdag« med god Tilslutning og under nogenlunde samme Former som fra Begyndelsen.

Lemvigegnens Landboungdomsforening.

Det landøkonomiske Ungdomsarbejde, som med saa stort Held var sat i Gang, aabnede Behovet for en Ungdomsforening i nær Tilknytning til Landboforeningen, og efter Nytaar 1939 blev »Lemvigegnens Landboungdomsforening« oprettet. Der blev valgt Bestyrelse med Arne Mohr Christensen, »Sdr. Balle«, Nr. Nissum, som Formand. Landboungdomsforeningen har igennem Aarene paa en god Maade røgtet de forskellige Opgaver, der naturligt har meldt sig for denne Forening. I Jubilæumsaaret er Foreningen i sin organisatoriske Opbygning samtidig med, at den har bevaret sin nære Tilknytning til Landboforeningen, kommet i nært Samarbejde ogsaa med Husmandsforeningen og Husholdningsforeningen, og den staar saaledes godt rustet til at gøre et Stykke Arbejde for al Landboungdom indenfor dens Virkeomraade. Foreningens nuværende Formand er Hartvig Andersen, »V. Ryssensten«, Bøvling.

Mergelselskaber oprettes.

Allerede i Begyndelsen af dette Aarhundrede var der stor Interesse for at faa kalkfattige Jorder merglede ved Oprettelse af Mergelselskaber. Hedeselskabet tog Sagen i sin Haand og oprettede Mergelselskaber. Mergelen kørtes ud fra Lejer med kalkrig Mergel. Et saadant Mergelselskab stiftedes i 1911 med Udkørsel af Mergel paa transportable Sporskinner og Tipvogne fra et kalkrigt Leje ved Bur St. Lemvigegnens sydlige og østlige Opland fik leveret Mergel herfa.

Paa denne Tid var man ikke opmærksom paa, at der kunde bruges for store Mængder Mergel — der forlangtes ikke nogen Undersøgelse for Kalktrang. Man tilførte fra 1 til 3 Kb. Fv. pr. Td. Ld. af den kalkrige Mergel med det Resultat, at mange Jorder blev overmerglede, især blev det galt paa de tyndmuldede Sandjorder, hvor Skadevirkningerne hurtigt meldte sig.

Fra de første Aar, jeg kom til Lemvigegnen, havde jeg stor Interesse for Kalktrangsundersøgelser. Nogle Hundrede Jordprøver, som jeg tog det første Aar, viste næsten uden Undtagelse Kalktrang.

Ved Landboforeningens Generalforsamling i 1929 blev Emnet drøftet,

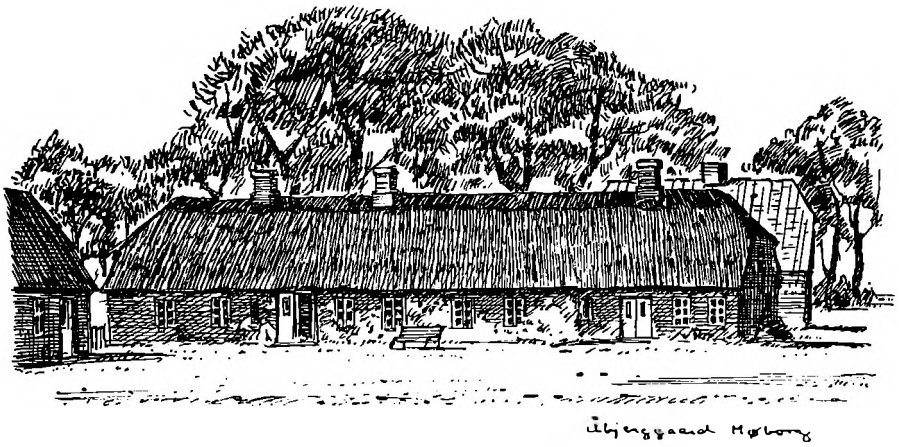

og flere Landmænd ønskede deres Jord undersøgt. Ved et senere Møde, hvor interesserede var indbudt, drøftedes »systematiske Undersøgelser af Jorden for Kalktrang«. Landmændene i Tørring-Heldum Sogne ønskede alle at være med, og i 1930—31 blev næsten alle Ejendomme i disse Sogne undersøgt. Det viste sig, at ca. 70 % af de undersøgte Arealer var stærkt kalktrængende. I 1931—32 blev 130 Ejendomme i Bøvling Sogn undersøgt for Kalktrang. Resultatet var ogsaa her stærk Kalktrang.

Interessen for Kalktrangsundersøgelser var vakt paa Lemvigegnen, og Resultatet blev Oprettelsen af en Del Mergelselskaber i Aarene fremover. Det er ikke smaa Mængder af Mergel — og i de senere Aar ogsaa Jordbrugskalk — der i Tiden er kørt ud paa Jordene indenfor Landboforeningens Omraade. Igennem Aarene har jeg taget Jordprøver til Undersøgelse for Kalktrang hos de fleste af Landboforeningens Medlemmer, og i de senere Aar er Fosforsyre- og Kalitallene kommet til, Landmændene har igennem disse Undersøgelser en god Oversigt over de Forhold, Undersøgelserne kan klarlægge for dem. I 1934 oprettedes »Lemvigegnens Mergelselskab«, der i de følgende Aar udkørte ca. 10.000 Vogne Mergel fra Mergellejet i Damhusaa ved Vemb. I 1936 oprettedes »Humlum og Omegns Mergelselskab« med Udkørsel fra et Leje i Humlum.

Læplantningssagen paa Lemvigegnen.

I Landboforeningens første Love lagdes der stor Vægt paa »Træplantningens Fremme«. »At virke for Landbrugets Udvikling og Træplantningens Fremme vil være blandt de væsentligste Gjenstande for Foreningens Virksomhed«, stod der i § 1.

Som tidligere anført var Foreningens første Formand, Baron Rosenkrantz, stærkt optaget af Plantningssagen, hvilket Lemvig Lystanlæg vidner om, og i hans korte Formandstid drog han Sagen frem ved mange Lejligheder.

Af andre fra ældre Tid særlig plantningsinteresserede og virksomme Medlemmer indenfor Landboforeningen kan nævnes Gdr. Folketingsmand Chr. Aaberg, »Aabjerggaard«, Møborg, og Propr. Ivar Olesen, »Gudumkloster«, Gudum. Disse to Mænd gjorde en enestaaende Indsats for Plantningen, først og fremmest paa deres egne Jorder og rundt om deres Gaarde, og de opmuntrede Egnens Folk til at følge deres Exempel og var herigennem i høj Grad med til at præge Landskabet. Chr. Aaberg tilplantede store Arealer af Aabjerggaards lette Jorder, og her blev en af Egnens første Naaletræsplantager.

I 1880, efter at Ivar Olesen havde tilplantet ca. 200 Td. Ld. i Østsiden af Klosterheden, fik han sammen med Chr. Aaberg og N. B. Brejnholt, Sdr. Vinkel, Staten gjort interesseret i, at den skulde købe de store Hedearealer, Klosterheden og Kronheden, og tilplante disse. Saaledes opstod Jyllands største Hedeplantage med ca. 12.000 Td. Ld.

Ud over ovennævnte har der ikke indtil de senere Aar været særlig stor Interesse for Plantningssagen. De ødelæggende Foraarssandstorme i 1938 bevirkede ny Interesse for Plantning af Læhegn, og Staten opmuntrede Arbejdet ved Oprettelsen af »Det flyvende Korps« — en Stab af Arbejdsløse, som under Hedeselskabets Ledelse skulde plante Læhegn i Marken og rundt om Hjemmene. Det er naturligvis i Sandjordssognene, at Interessen har været størst. Et fladt og vindblæst Sogn som Nees Sogn, hvor Læhegnene nu er i god Vækst, vil fuldstændig ændre Karakter. Selv i et Sogn som Harboøre er Interessen i de senere Aar vakt. Enkelte Beboere har sat sig i Spidsen og udført et stort Arbejde for Sagen, om faa Aar er det muligt, at det flade og barske Harboøre kan blive »laaddent«.

Store Opdyrknings- og Kultiveringsprojekter planlægges og gennemføres.

Indtil de senere Aar laa der endnu store Hede- og Kærarealer hen i Lemvigegenens sydlige Opland — omtrent som det gamle Amtskort viser i Aar 1800. Færdedes man ad Landevejen fra Bækmarksbro mod Vemb, strakte sig mod Vest den store Hedeflade, Møborg—Nees—Gjørding-Heden med ca. 600 Td. Ld i Nees, ca. 600 Td. Ld. i Møborg og ca. 300 Td. Ld. i Gjørding Sogn — ialt ca. 1500 Td. Ld.

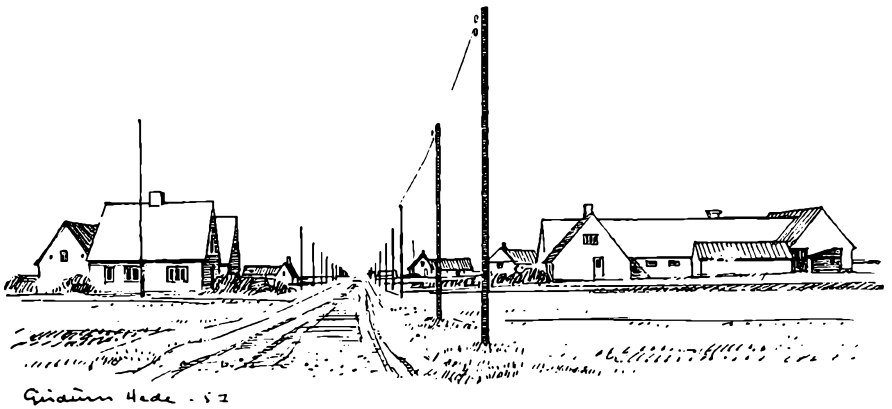

Gudum Hede opdyrkes.

Foruden denne store Hedeflade laa der endnu en Rest af Kronheden omtrent midt i Gudum Sogn og med Sydgrænse mod Statsplantagen. Her laa ca. 600 Td. Ld. i Gudum Sogn foruden en Del i Fabjerg og Rom Sogne.

Interesserede Mænd dannede et Udvalg og begyndte at undersøge, om der ikke hos de ca. 75 Parcelejere var Interesse for Opdyrkning af denne Hedestrækning. Der var i disse Aar ogsaa Interesse for Udvidelse af Statsplantagen, hvortil Gudum Hede grænsede mod Nord. Skovvæsenet gjorde blandt Parcelejerne et Arbejde for at opkøbe Heden til Beplantning. Interessen for Opdyrkningen var imidlertid vakt, og dette bevirkede, at ikke alle Parceller kunde købes til Beplantning — man var nærmest kørt fast fra begge Sider. Under Medvirkning af Botaniker Nielsen, Hedeselskabet, der var Sekretær for »Jydsk Landvinding« lykkedes det at lave en Byttehandel med de plantningsinteresserede, saaledes at de til Beplantning fik et Areal syd for Plantagen — Flynder-Ørts Heden — mod at de opkøbte Arealer i Gudum Hede overgik til »Jydsk Landvinding«. Nu var Vejen for Opdyrkningen banet, og i 1945 dannedes »Selskabet for Gudum Hedes Opdyrkning«.

Den 1. Oktober 1946 blev den første Fure taget i Heden. De 600 Td. Ld. blev oppløjet i Løbet af Vinteren og det kommende Foraar, Arealet blev harvet og merglet, og i 1949 blev der bygget 14 Ejendomme med ca. 30 Td. Ld. hver, senere er flere bygget, og hvor Hedeopdyrkeren Jens Kirk Serup tidligere boede paa den ensomme Hede, ligger nu 18 Gaarde.

Donskjær og Sivekjær afvandes og kultiveres.

Stod man i klart Vejr før 1946 paa Bavnehøj lige Øst for Møborg Kirke, hvorfra der er en storslaaet Udsigt, og saa ud over Terrænet mod Syd, laa det store Donskjær og Sivekjær, der strakte sig fra Møborg Bakkedrag og til Damhusaaen — et Areal paa ca. 800 Td. Ld. Her havde Lemvigegnens Landmænd og mange andre hentet Tørv gennem mange Aar, men Kærene var nu opgravede og laa værdiløse hen.

Ditlev Fjordside, der igennem en Aarrække havde boet alene derude i Mosen sammen med sin Kone, havde længe været interesseret i at faa hele Arealet kultiveret. Flere Beboere i Møborg, der havde samme Opfattelse, valgte i 1946 et Lodsejerudvalg med Ditlev Fjordside som Formand til at arbejde med Sagen. Det lykkedes næsten at faa alle de 65 Lodsejere gjort interesserede i det store Projekt, og det blev overdraget Hedeselskabet at udarbejde Plan for Arbejdet, der kunde gennemføres under Landvindingsloven.

I 1947 kunde man begynde Arbejdet, og i 1950 kunde Arealet tilsaas for første Gang. Der er i Aarene herefter avlet store Afgrøder. Ditlev Fjordsides Drøm om 20—25 Hjem derude er ikke gaaet Opfyldelse — Jorden ejes og drives for Hovedpartens Vedkommende i Tilknytning til bestaaende Landbrug, men den Dag kommer nok, at Ejendommene ligger der.

Nees Hede afvandes og opdyrkes.

Som foran nævnt laa den østligste Del af Nees Sogn hen i Hede helt ind til de senere Aar. I 1939 havde en Kreds af interesserede indbudt Lodsejerne til et Møde i Nees Forsamlingshus for om muligt at faa vakt Interesse for de store Hedearealers Opdyrkning. Der var hos Deltagerne god Stemning for Hedens Opdyrkning, dog var der to af de største Parcelejere, der ikke vilde være med, og hermed var Opdyrkningsplanen foreløbig »skrinlagt«. Der blev dog med Tilskud fra »Hedebruget« anlagt Veje gennem Heden.

Den 16. Juni 1950 blev der igen indbudt til Lodsejermøde i Skalstrup Forsamlingshus, hvor Direktør Basse, Hedeselskabet, fremlagde en detailleret Plan over Hedens Opdyrkning og Afvanding. Planen omfattede Nees Hede (ca. 600 Td. Ld.) og Skalstrup, den østlige Del af Nees Sogn (ca. 1100 Td. Ld.), og Udgifterne var anslaaet til 625.000 Kr. Lodsejerne gav nu Tilslutning til Planen, der blev nedsat et Udvalg til at arbejde med Opgaven. Udvalgets Formand blev Chr. Kjærgaard, »Nødskov«, Nees.

I Aarene 1953—54 er Nees og Skalstrup Hede afvandet og kultiveret, i Sommeren 1955 kunde der opføres 7 nye Ejendomme paa Arealet, og i Sommeren 1956 bliver der antagelig opført 5 à 6 nye Hjem, og Mulighederne for, at endnu flere Hjem kan bygges, er til Stede.

En »Eneboer« paa Møborg Hede.

Længst ude paa Møborg Hede helt ind mod Nees Sogneskel, ligger der endnu 150—200 Td. Ld. uopdyrket Hede. Herude laa for en Del Aar tilbage en lille Ejendom med nogle faa Td. Ld. opdyrket Jord til. Denne Ejendom købte Jens Fjordside fra Skalstrup i 1895. Han og hans Kone gjorde en fortjenstfuld Indsats ved Opdyrkning af det meste af Heden, der hørte til Ejendommen. De fik opført nye Bygninger, saaledes at der her inde midt paa Heden ligger en velbygget og veldreven Hedegaard. Gaarden, der fik Navnet »Grønkjær«, ejes nu af Sønnen Karl Fjordside. Med Henblik paa Opdyrkningen af den sidste Del af Heden, blev der i 1955 nedsat et Lodsejerudvalg med Karl Fjordside som Formand. Her vil kunne blive Plads til 4 à 5 nye Hjem. Da Hedearealet ligger tæt ind til Nees Hede, vil Bebyggelsen give et samlet Hele. Der er Betingelse for, at her i Fremtiden, paa Nees—Møborg Hede, kommer til at ligge en Nybyggerbygd med ca. 20 Hjem, hvor Familien Fjordside indtil de seneste Aar boede som »Eneboer« paa den store Hede.

En Landsby forsvandt — en ny vokser op.

Som foran nævnt har der i sin Tid ligget en Landsby med flere Gaarde sydvestligst i Fabjerg Sogn i Nærheden af Sønderby (Skovridergaarden), denne forsvandt i Middelalderen, og Heden har siden bredt sig milevidt — kun Rester af Gaardspladsernes Tomter viser, hvor Byen har ligget.

Landevejen fra Lemvig mod Bækmarksbro og Vemb gennemskærer tæt Syd for Rom Kirke den vestlige Del af den store Statsplantage. Her ryddede under Besættelsen fra 1940—45 de fremmede Styrker Skoven og

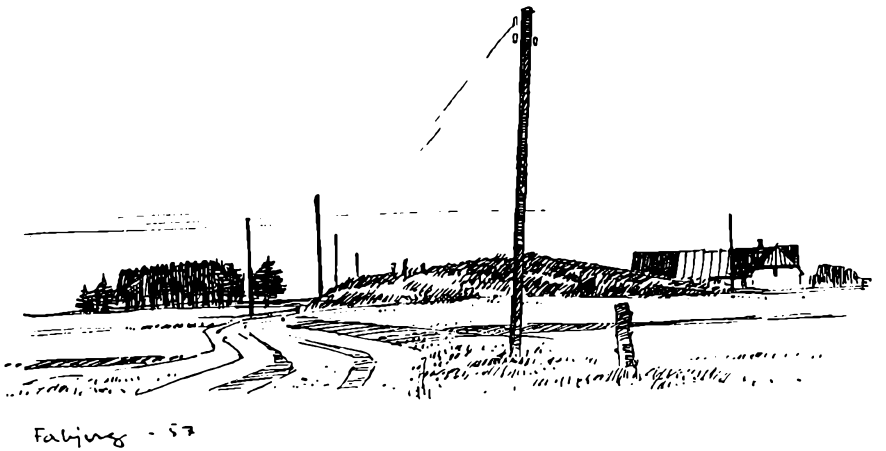

anlagde Flyveplads — senere blev Arealet brugt som Flygtningelejr, og da denne blev nedlagt, var det Statsskovvæsenets Mening at tilplante de ca. 200 Td. Ld. igen.

Skodborg-Vandfuld Herreders Landboforening og Vestjydsk Husmandskredsforening havde en anden Mening, de vidste, at Jorden var af fortrinlig Dyrkningsværdi, de havde set de store Afgrøder, der var avlet her — Arealet egnede sig fortrinlig til Oprettelse af Nybyggerhjem.

Man henvendte sig til Landbrugsministeriet og Jordlovsudvalget og fik Medhold her, og en Sommerdag i 1949 mødtes Landboforeningens Formand, Jørgen Poulsgaard, og Husmandskredsforeningens Formand, J. P. Christensen, Fabjerg, i Vilhelmsborg Kro med Skovdirektøren til en Forhandling, der resulterede i, at Arealet blev frigivet til Husmandsbrug.

I Sommeren 1950 opførtes 6 Ejendomme med Statslaan og med 25—30 Td. Ld. hver. I 1954—55 opførtes yderligere 6 Brug af samme Størrelse. Paa begge Sider af Landevejen ligger nu 12 gode Nybyggerhjem, hvor man kappes om, hvem der kan frembringe størst Produktion.

Afvandingsprojekter gennemføres.
Høvsøres Afvanding.

Om Høvsøres Afvanding fortæller Anthon Danielsen, der gennem mange Aar har boet længst ude paa Høvsøre, at det i gamle Dage var rent galt med Vandstandsforholdene herude. Ved Højvande i Fjorden kunde Vandet stige, saa hele Høvsøre var under Vand, men saa fik Mads Løkke, »St. Løkke«, Bøvling, sat igennem, at der blev bygget Dige mod Syd og Vest helt fra Fjordside i Bøvling til Fjaltring Sogneskel. Det var

i 1918—20. Alligevel laa hele det store Høvsøre — ca. 300 Td. Ld. — i ret vaad Tilstand. I 1927—28 blev Arealet afvandet ved Opførelse af Pumpestation Vest for Fjordvang i Bøvling. Nu ligger der flere Ejendomme herude, og der er gode Vejforhold, som betinger Oprettelse af mange Hjem.

Damhusaaen reguleres, og Vandstanden sænkes.

Som de fleste Aaløb havde Damhusaa utallige Bugtninger og Snoninger gennem flade Engdrag, der var stærkt vandfyldte. Særlig galt var det med Engdragene til Gaarden »Mølbak«, der ejes af Frede Sand, og med ham som Formand blev der i 1945 nedsat et Lodsejerudvalg, der i Samarbejde med Hedeselskabet skulde løse Problemerne omkring Aaens Regulering og Vandstandens Sænkning.

Reguleringen blev gennemført omtrent samtidig med Donskjær og Sivekjærs Afvanding. Aaens Længde var før Reguleringen ca. 30 km, efter Reguleringen er Længden 19 km. Vandstanden blev sænket, saa den nu er gennemsnitlig 1 m under Engfladerne. Afvandingsforetagendet, der blev gennemført under Landvindingsloven, kostede omkring 500.000 Kr. Uden Aareguleringen kunde Afvandingen af Donskjær ikke have været gennemført, og de ca. 500 Td. Ld. Engdrag, der tidligere var af ringe Dyrkningsværdi, ligger nu som særdeles frugtbar Jord.

Lemvigegnens største Afvandingsforetagende gennemføres.

Det største Afvandingsforetagende, der er gennemført indenfor Landboforeningens Omraade, er Tørlægningen af »Vestersø« og Afvandingen af Engdragene mellem Hygum, Houe og Tørring Sogne, der begrænses af »Vestersø«. Her ligger store Engdrag — vel ca. 550 Td. Ld. — af Naturen meget frugtbare. Søen havde vel et Fladeindhold af 180 Td. Ld. og en ringe Dybde. I 1870erne havde et engelsk Selskab tørlagt Søen ved Digeanlæg ud mod Fjorden og Udpumpning af Vandet ved Vindmøllekraft. Men det store Foretagende mislykkedes tildels, og Selskabet maatte opgive, kun de lave Diger ud mod Fjorden laa som et synligt Minde.

Beboerne i Hygum, Houe og Tørring Sogne har igennem de senere Aar flere Gange gjort Tilløb til at faa dette store Afvandingsprojekt gennemført. I 1945 blev et Lodsejerudvalg med Chr. Bjerg Madsen, »Dusgaard«, som Formand nedsat. Hedeselskabet foretog den nødvendige Planlægning og beregnede Omkostningerne. I 1951 var man færdig til at begynde, og samtlige Omkostninger laa omkring 1 Mill. Kr.

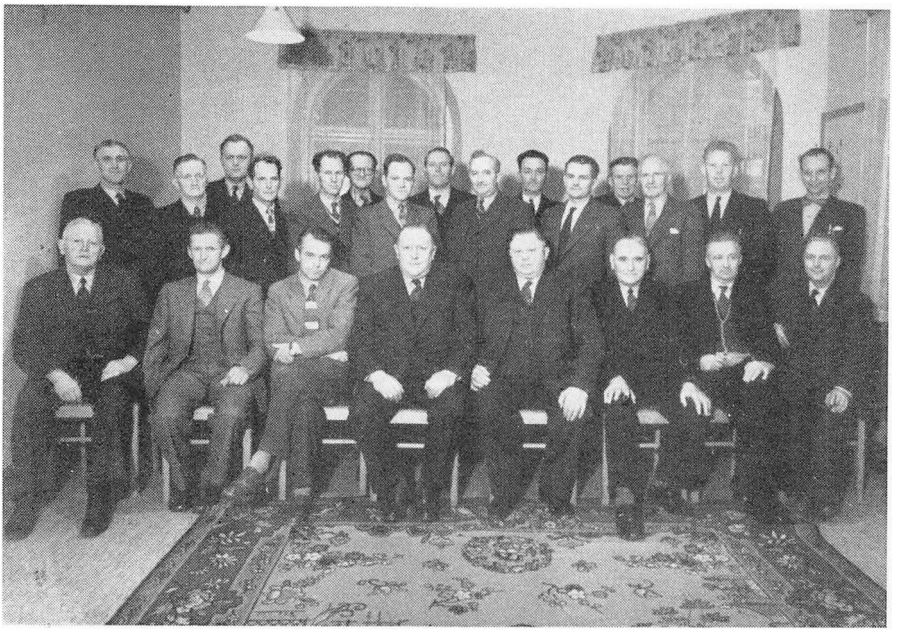

Landboforeningens Bestyrelse

Der blev store Vanskeligheder med den dybe Udløbsgrøft ud til Pumpestationen, idet den trods gode Afstivninger vilde skride sammen, og det blev derfor vanskeligt effektivt at lede Vandet ud til Pumpestationen, hvilket bevirkede, at man ikke foreløbig kunde udtørre Søen tilstrækkeligt. Naar Dyndjorden efterhaanden synker sammen, vil Udløbsgrøften kunde sænkes og Udløbet til Pumpestationen blive effektiv.

Selv om Omkostningerne blev store, vil de Værdier, der herigennem er skabt, nok kunne betale herfor.

Mange andre og mindre Afvandingsarbejder, som er gennemført indenfor Landboforeningens Omraade, kunde fremdrages, men lad de nævnte staa som Udtryk for det vaagne Øje, Lemvigegnens Landmænd har for Mulighederne for indenfor dette Omraade at gøre »Landet større«.

Endnu er der uløste Opgaver, der kan henvises til Arealer omkring Flynder Aa, Faare Mølleaa, Ramme Aa o. s. v.

I Landboforeningens Jubilæumsaar tumles med Projekter tagende Sigte paa ogsaa at vinde nyt Land disse Steder — ja, hist og her er man i Gang.

Naar saa store Opgaver paa saavel Hedeopdyrkningens- som Afvandingsomraaderne er løst i de senere Aar, da hænger det ikke sammen med nogen manglende Forstaaelse for Værdien af disse Ting hos tidligere Slægter, men da skyldes det ganske naturligt de langt større tekniske Mu-

ligheder, den nulevende Generation har til Raadighed til Løsning af disse Opgaver. Tidligere Slægters Indsats for Opdyrkning og Afvanding maa aftvinge os den største Respekt. Under langt større Slid og med langt større Afsavn tog man Stykke for Stykke og lagde ind under sin Ejendom.

Konklusion.

Maaske er Beretningen om, hvad der er sket gennem de svundne 100 Aar lidt for ensformig og med mange Hentydninger til, hvad de gamle Protokoller viser. Men mon det ikke herigennem er blevet en Fremstilling, der viser Landboforeningens Betydning for Lemvigegnens Landbrugsudvikling frem til det Stade, det har i Tiden.

Fremstillingen skulde vise, at de Maal, de gode Mænd, der oprettede Foreningen, satte sig, igennem Aarene er fulgt.

Et af Maalene var »at samle Medlemmerne til oplysende landbrugsfaglige Møder med dygtige Ordførere og følgende Ordskifte«.

Da jeg for ca. 30 Aar siden kom til Lemvigegnen og deltog i Landboforeningens Møder, blev jeg lidt duperet over at se saa mange Deltagere møde op — daværende Afholdshotels store Sal var oftest fyldt til sidste Plads af interesserede Tilhørere, overvejende yngre Landmænd og Medhjælpere. Saaledes har det været igennem Aarene — Landboforeningen har ikke overlevet sin Tid.

Talmæssigt er Landboforeningen ligeledes gaaet jævnt frem gennem Aarene. Fra ca. 850 Medlemmer for 25 Aar siden til i Dag at tælle ca. 1500 Medlemmer.

Foreningen staar i Dag fast forankret i Lemvigegnens Landbrugshjem, og den staar godt rustet til at løse de Opgaver, der fremover naturligt maa melde sig.

Niels Mølgaard.

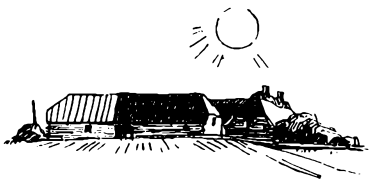

KVÆGAVLEN

Naar vi gaar 100 Aar tilbage, bestod Kvægbestanden kun af den jydske Race, som var sortbroget, graabroget og enkelte røde, men eftersom Tiden gik, blev den sortbrogede Farve foretrukket blandt Opdrætterne, først rød og efterhaanden ogsaa det graabrogede udgik. Man var ved det jydske Kvæg ved at ville skelne mellem to Typer, nemlig Federace og Malkerace, og der blev paa Lemvigegnen fedet ikke saa faa Stude særlig paa de større Gaarde. En Stud, regnede man med, var fra 4 til 5 Aar, naar den blev solgt.

Det var da naturligt, at da Korthornskvæget kom frem, blev der stærk Interesse for denne Race, da den havde Ord for at gro stærkere og var en mere udpræget Federace. Der var da ogsaa en Del Landmænd, der indkøbte denne Race og drev Renavl med den, men der blev tillige i meget stærk Grad indkøbt Korthornstyre til jydske Besætninger, og det blev i første Omgang fortrinlige Dyr til Fedning. At Folk paa Egnen ikke har været bange for at købe Tyre, faar man Indtryk af, naar man ser i den første Korthornsstambog, der udkom i 1906. Heri er mange Tyre — ogsaa fra før 1900 — fra denne Egn, og de ejes baade af private og af Kvægavlsforeninger. Man ser til at begynde med, at Kvægavlsforeninger med jydsk Race har købt Korthornstyre saadan, at de har begge Racer, men mange Steder arbejdedes der maalbevidst med Korthornsdyr saadan, at der har kunnet sælges Avlsdyr igen, men der var mange, som ingen Hensyn tog til Ydelsen, men kun Individet. Man kan se, at den jydske Race har holdt Stillingen bedst paa den daarlige Jord, det er maaske naturligt nok, da Fedningen ikke har haft samme Interesse der, men overalt paa Egnen har der været Pletter, hvor den jydske Race fortsat har holdt med gode Besætninger.

Denne Linie fortsattes til omkring 1920 efter den første Verdenskrig, da var Priserne paa Fedekvæg ikke store, og Interessen for Svinefedning

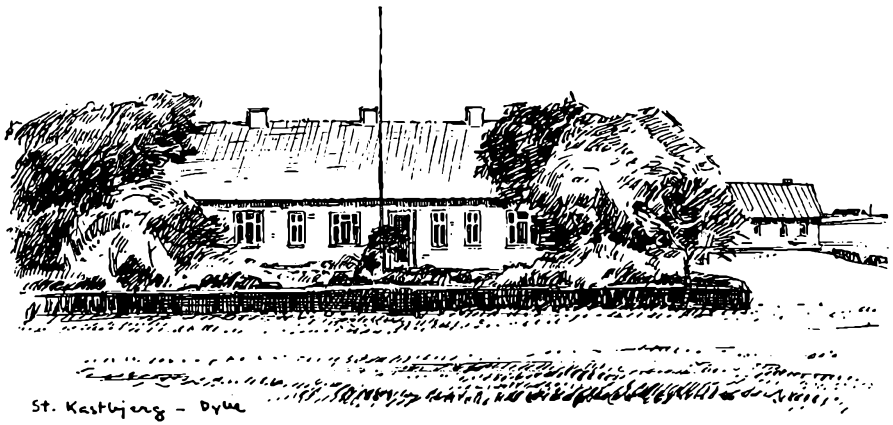

var i stærk Tiltagen. For at faa Mælk til Svinefedningen begyndte Folk at købe Kvæg af r. d. M., da de jo skulde give mere Mælk. Der havde selvfølgelig været enkelte Besætninger af denne Race før, men der blev indkøbt mange Køer og Kvier vel nok mest fra Fyn, og man maa jo indrømme, at det ikke altid var Dyr med de skønne Linier, der blev købt, men Udviklingen er stadig gaaet i Retning af rødt Kvæg paa Bekostning af Kornhornsavlen, ogsaa den sortbrogede Race har nu i de sidste Aar haft Fremgang. Insemineringstallene indenfor Lemvigegnens Kvægavlsforening viser stort set de forskellige Racers Udbredelse paa Egnen. I 1955 er der ins. 6.600 r. d. M., 2500 sortbrogede, 1750 korthorns og 253 Jersey.

En Ting, der har faaet meget stor Betydning for Kvægbruget paa Egnen og vil faa økonomisk Betydning i Fremtiden, var Oprettelsen af Kvægavlsforeningen m. k. S. Landboforeningens Husdyrbrugsudvalg, der var nedsat paa Generalforsamlingen i 1933, og som bestod af Jørgen Poulsgaard, Mads Svendsgaard, Karl Jensen, Bjerre Jensen og Klemen Kvist, indbød til et Møde om Sagen d. 10. September 1938, og Foreningen blev oprettet ret hurtigt efter, selvfølgelig som selvstændig Forening. Foreningen gik ikke særlig godt i mange Aar, det var den Tid, da der blev renset ud for Tuberkulose, hvilket afsvækkede Interessen for Avlsarbejdet, naar Dyrene skulde udskiftes alligevel. Efterhaanden, som Tiden er gaaet, er de private Tyre forsvundet, og der er igennem de seneste Aar blevet udmærket Tilslutning til Kvægavlsforeningen m. k. S. Betydningen af, at der bliver benyttet Tyre af god Kvalitet og med Anlæg for høj Ydelse, kan vanskeligt overvurderes.

Den første Kontrolforening paa Egnen blev oprettet i Nr. Nissum-Gudum i 1898, og Aaret efter i Vandborg-Dybe, andre kom hurtigt efter.

I Aarene 1914—20 gik Foreningernes Antal noget tilbage, men derefter atter fremad saadan, at der i Dag er 16 Kontrolforeninger indenfor Skodborg-Vandfuld Herreder.

Paa Generalforsamlingen i 1942 valgtes der et Kaaringsudvalg med en Repræsentant for r. d. M., sortbroget Race og korthorns Race — for rød valgtes Jørgen Poulsgaard, for sortbroget Mads Svendsgaard og for korthorns Charles Hansen. For hver valgtes en Suppleant. Dette Udvalg har foretaget Kaaringer af Køer indenfor Landboforeningens Omraade og har bestræbt sig for at holde samme Standard som indenfor Amtskaaringen.

Jørgen Poulsgaard.

SVINEAVLEN

I de Hundrede Aar, Landboforeningen har bestaaet, har Svineavlen og Flæskeproduktionen undergaaet store Forandringer.

I Aarene omkring 1860—70 benyttedes endnu den ældgamle Svinedrivning til Tyskland af grove og langbenede Svin, der var bedst egnede til den lange Spadseretur. Vistnok engang i 1860erne fik vi Svinepest her i Landet, og det bevirkede, at Tyskerne forbød Indførsel af levende Svin fra Danmark, de vilde nok have Flæsk, men i slagtet Tilstand. Det vilde Englænderne ogsaa, og derfor blev der i Tiden fra midt i 1860erne bygget 11 Privatslagterier her i Landet, mest af Englænderne.

Hvordan foregik Opkøbene saa? Ja, det var ikke til Bøndernes Tilfredshed, det skete mest ved Opkøbere, og Priserne til det samme Slagteri kunde være meget forskellige, alt efter som Opkøberne kunde snakke for dem, der havde Svinene at sælge, og Vægten var maaske ikke altid i den bedste Orden.

Resultatet af alt dette blev, at Bønderne gik sammen og dannede Andelsselskaber og byggede Andelssvineslagterier. Det første byggedes i Horsens i 1887, og derefter gik det rask Landet over, blandt andet i Esbjerg 1888.

Men hvordan var Kvaliteten? Ja, den var meget mangelfuld, de store og grove Svin, som nok kunde blive fede, var ikke efter Englændernes Ønske, de vilde have fine og kødfulde Svin, og derfor begyndte Direktør Magnus Kjær fra Holstebro Privatslagteri at indføre en Del Orner og enkelte Søer af den store hvide Yorkshirerace, som saa skulde benyttes til Krydsning med vor hjemlige Race. Resultatet blev godt, ja, saa godt, at »Holstebrosvinene« blev kendt og rosende omtalt over hele Landet. Men der var et »men« ved det alligevel. Krydsninger giver jo ikke et ensartet Produkt, og derfor var der nogle fremsynede Mænd, og deraf vil jeg nævne Statskonsulent Mørkeberg, som mente, at vi ved god Pleje og

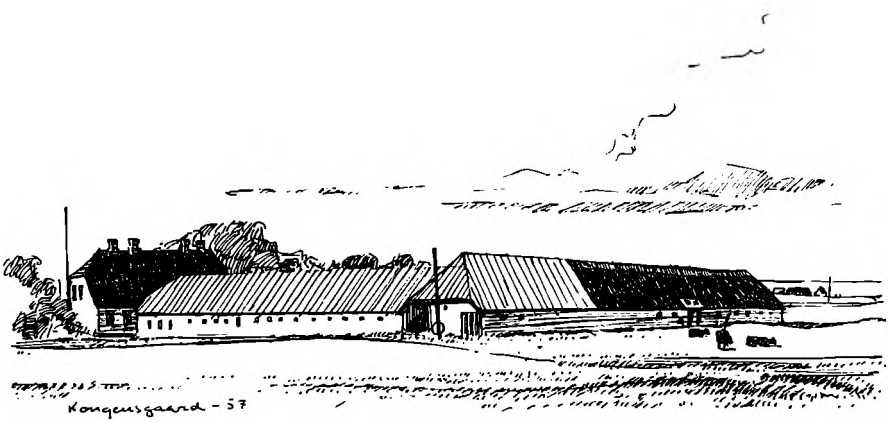

kyndigt Udvalg af vore egne Svin kunde skabe et Svin, som tilfredsstillede de Krav, som Englænderne stillede. Sagen skulde realiseres paa den Maade, at der blev oprettet »Avlscentre« rundt omkring i Landet. Disse Avlscentre skulde bestaa af mindst 1 Orne og 3 Søer, som skulde godkendes og kaares af et Udvalg paa 3 Medlemmer, og disse skulde stadig have Tilsyn med Arbejdet indenfor Avlscentrene.

De første Avlscentre blev oprettet i 1896, og det varede ikke længe, inden der blev 40—50 Centre, hvoraf Størsteparten var af Landrace og Resten af Yorkshirerace. Meningen med Yorkshireracen var, at Ornerne derfra skulde benyttes til Krydsning ude omkring i Avlen, indtil Landracesvinene var gode nok i sig selv.

Resultatet er blevet, at der i Dag er 252 anerkendte Svineavlscentre, og af disse er kun 2 — to — af Yorkshirerace, saa det kan vist godt siges, at denne Race har udspillet sin Rolle her i Landet.

For at kontrollere Fremgangen i Avlen blev der i 1906 oprettet 3—4 Forsøgsstationer, hvortil Centrene skulde indsende 6—8 Uger gamle Grise, som under omhyggelig Kontrol blev fodret og plejet og efter Slagtningen bedømt af kyndige Slagterifolk, for at man derudfra kunde konstatere Fremgangen baade i Kvalitet og Trivelighed. Resultatet af disse 50 Aars Arbejde er, at Forbruget af F. E. til 1 kg. Tilvækst er gaaet ned fra 4 til 3 F. E., og Kvaliteten er meget forbedret, idet mange flere % ved Klassificeringen er gaaet i 1. Kl.

Selv om det er store Fremskridt, er Maalet langt fra naaet endnu, idet Englænderne, som jo faar ca. 90 % af vort Eksportbacon, stiller store Krav til Kvaliteten, saa selv om vi har Verdens bedste Baconsvin, skal det være endnu bedre for at tilfredsstille Tidens Krav.

Her i Landboforeningens Omraade har Udviklingen i Svineavlen vistnok været som et Gennemsnit for hele Landet. Der har i de 60 Aar, Avls-

centrene har bestaaet været oprettet ialt 6 Centre paa Lemvigegnen. Af disse bestaar endnu 3, nemlig

»Kongensgaard« oprettet i 1903,
»Herping« oprettet i 1909,
»Dybe« oprettet i 1926

I de sidste Aar er der blevet oprettet Demonstrationsbrug for Svinefodring og Svinekontrolforeninger, men de er dog ikke naaet her til Egnen endnu.

Hans Bjerre.

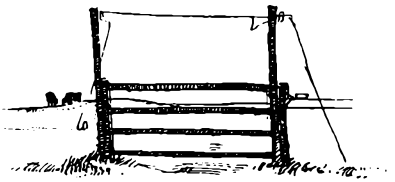

HESTEAVLEN

Sammenslutninger i Foreninger til Hesteavlens Fremme kan med Sikkerhed føres tilbage til omkring 1830. Der dannedes Aktieselskaber, der indkøbte forædlede Hingste. Fra 1845 foretog Staten Udstationering af indførte Halvblodshingste, som dog ikke gav den forventede Fremgang, men tværtimod medførte et Sammenbrud i Krydsningsavl.

Fra 1870erne, efter den fransk-tyske Krig, da Priserne for Handelsheste gjorde Hesteopdræt til en god Forretning, blev der igen Gang i Oprettelse af Hingstaktieselskaber, og denne Bevægelse holdt sig til i 1890erne, da Hesteavlsforeningerne begyndte at blive oprettet.

Paa Lemvigegnen har der i Aarene langt tilbage været stor Interesse for Hesteavl. Hvad, der viser længst tilbage, er Hesteavlsforeningen »Vest Lemvig«, af hvis Protokol det fremgaar, at Foreningen er stiftet i April Maaned 1899, og at Foreningen er stiftet til Afløsning af et Hingstaktieselskab, der opløstes ved samme Lejlighed. Foreningens første Bestyrelse blev P. C. Breinholt, Volder, M. Agger, Kjølhede, Lind, Knudesgaard, P. Sidelmann, Rammeskov, og Mads Agger, Vadskjærgaard, sidstnævnte blev Foreningens Formand. Der købtes straks to nye Hingste, den ene hed »Lemvig« og kostede 8.000 Kr., den anden hed »Vestjyden«, og kostede 5.000 Kr.

Ifølge Protokollerne afholdtes der aarlige Kaaringer af Hopper indenfor Omraadet, og det ser ud til, at der var stor Interesse for Sagen. Ved et Bestyrelsesmøde i September 1913 vedtoges at indkøbe nogle Hoppeføl fra andre Egne til Videresalg blandt Foreningens Medlemmer. Første Gang købtes 7 Føl, der blev afhændet med Fordel for Foreningen, dette gentoges Aaret efter.

I Sommeren 1918 blev Mads Agger, Vadskjærgaard, som havde været Formand for Foreningen siden dens Start, syg, og han afløstes af N. B. Agger, »Sdr. Vinkel«, der beklædte Formandsposten til sin Død i 1950.

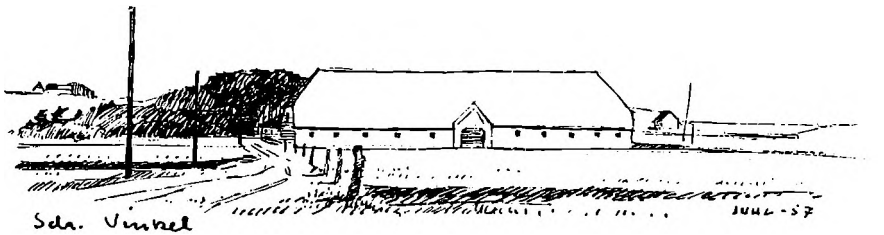

Der oprettedes ogsaa en Hesteavlsforening Øst for Lemvig med Navnet »Harsyssel«, i Ledelsen for denne Forening har været Mænd, hvoraf skal nævnes August Pedersen, »St. Krogsgaard«, Gudum, Karl Nørgaard og Bernhart Nørgaard, Fabjerg. Denne Forening har haft betydelige Hingste, en af de sidste »Harbo« har givet mange betydelige Hopper.

I Aarene efter den første Verdenskrig var der god Gang i Hestetillægget, og det gik godt for Foreningerne. Da vi kom til Aaret 1924, begyndte de belgiske Heste at komme mere frem, og ved en Generalforsamling i Hesteavlsforeningen »Vest Lemvig« foreslog P. Hjortkjær, Ramme, at der skulde købes en belgisk Hingst, men det blev nedstemt med stort Flertal. Der dannedes da et Konsortium om at købe en belgisk Hingst, P. Hjortkjær blev Formand, og der købtes straks en belgisk Hingst, og dermed begyndte Krydsningsavl af Heste paa Lemvigegnen. Der var dog Mænd, som snart købte rene belgiske Hopper, og der blev god Gang i Avlen ogsaa af denne Race. Der var ogsaa en belgisk Hesteavlsforening i Fabjerg i nogle Aar.

I Kriseaarene fra 1929—34 var der Vanskeligheder for Hesteavlen, men derefter tog Avlen et Opsving, og for den belgiske Races Vedkommende var der blevet saa mange Opdrættere her paa Egnen, at der altid er stor Hestefremstilling paa Dyrskuerne i Lemvig. At der paa Lemvigegnen er særlig stor Interesse for Hesteavl viser sig derigennem, at Amtsskuerne i Ringkøbing Amt altid har den største Hestefremstilling, naar Skuet afholdes i Lemvig.

I 1938 begyndte Husmændene at røre paa sig. De vilde have en mindre Hest, der passede til deres Bedrifter, og de havde faaet Interesse i den lille kønne Norbag (norsk Fjordrace). Paa Foranledning af Simon Buckbjerg, Fjaltring m. fl. dannedes den norske Hesteavlsforening, der købte en norsk Hingst, og det maa indrømmes, at der er kommet nogle kønne og ideelle Husmandsheste ved denne Avl, og i Dag er det nok den Forening, der gaar bedst, de andre Hesteavlsforeninger er kommet i mere Modgang ved Mekaniseringen.

Det har vel været igennem Hesteavlsforeningerne, der har haft Held

og Øje for at købe betydelige Hingste til Egnen, at Hesteavlen paa Lemvigegnen har naaet et saa højt Stade — ogsaa i Bredden — men ogsaa igennem privat Hingstehold er der gjort meget for Hesteavlen. Det er umuligt, naar Hesteavl paa Lemvigegnen skal omtales, da ikke at nævne Navne som Karl Kjeldager og J. P. Sidelmann, de har begge igennem privat Hingstehold i høj Grad været med til at lede Hesteavlen, og den Energi og Interesse, de har viet Arbejdet, har smittet ud over Egnen.

Med Krigens Afslutning i 1945 var der ikke mere saa stor Efterspørgsel efter Heste udadtil, herhjemme kom Mekaniseringens Tid, hvor Traktorerne afløste Heste i meget stor Udstrækning. Hestenes Antal er svundet ind i betydelig Grad, og den gode Tid for Hesteavl og Hesteavlsforeninger er forbi. Hingsteholdet her paa Egnen er nu ved at gaa over til private Ejere.

I den for Tiden vanskelige Situation for Hesteavlen kan der vist være Grund til at minde om, at det netop er i Nedgangstider, Arbejdet vedligeholdes og videreføres for Fremgang i Kvalitet, og der kan være Grund til Overvejelse af, om det Arbejde og de Værdier, der gennem Aarene er skabt af andre, ikke fortjener at fastholdes i Tiden fremover.

Evald Hjortkjær.

FJERKRÆAVLEN

Fjerkræholdet er i den sidste Menneskealder undergaaet en rivende Udvikling — Exporten af Fjerkræ og Æg er i Dag den trediestørste Gren indenfor Landbrugsexporten. Om Grunden til Fjerkræholdets rivende Udvikling fra Aarhundredskiftet, da Hønen var et lille forkuet Dyr og op til i Dag, da den har indtaget en betydelig Plads indenfor Husdyrholdet, vil det føre for vidt her nærmere at redegøre for — det er interessant igennem Statistikken at se de forskellige Udviklingstrin op igennem Aarene.

Hønen har langt tilbage i Tiden, hvad Historien fortæller, hørt til i ethvert Hjem, og da særlig i de Hjem, hvor der var smaa Kaar. Havde man lidt Fjerkræ, kunde der nok engang imellem, naar det kneb med andet Kød, blive en Høne til Suppegryden, og der blev Æg til at betale Købmandsvarer med. Det var paa den Tid, da mange Børn, naar de kom ud at tjene hos fremmede, begyndte som Faaredrenge og Gaasepiger, det var navnlig paa magre Egne. Jeg mindes, at min Mor har fortalt, at den første Plads, hun havde blandt fremmede, var som Gaasepige.

Var det mest Smaakaarsfolk, der før i Tiden holdt Fjerkræ, saa var det ogsaa under smaa Forhold, Fjerkræet fik Lov at leve. Hvor der var Huse til det, var disse uhyre primitive, oftest fristede Hønsene Tilværelsen i Staldene eller i afsides Kroge i Ladebygningen, deres Skrabepladser var foran Køerne, bagved Køerne eller i Loen. Om Natten satte de sig til Hjald paa Træværket imellem Svinene, og hvor de ellers kunde finde et Sted at være. Et af Resultaterne af denne Sammenblanding af Svin og Høns blev ofte for Ejeren den ubehagelige, at han fra Slagteriet maatte modtage Meddelelse om, at Svinene havde faaet Stemplet »Tuberkulose«.

Mottoet for Fjerkræets Fodring var dengang, at de kun skulde have

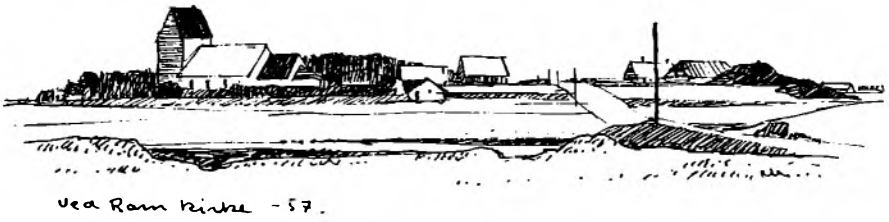

Ædе efter det, de ydede. Rigtigt forstaaet var det jo ogsaa rigtigt, men naar Hønen om Vinteren ikke vilde lægge Æg, kom den paa Smalkost. Jeg har som Dreng hørt mange Samtaler om dette Emne, og sjældent endte de til Hønsenes Fordel, enkelte var dog ved at faa Øjnene op for det rigtige i en mere rationel Fodring og Pleje af Fjerkræet. Det var ikke alene Fjerkræet, der maatte lide ved en forkert Fodring. Jeg hørte engang en Mand prale af en Ko, han havde, den havde lige kælvet, og den gav 40 Pund Mælk daglig uden at faa saa meget som en Haandfuld Kraftfoder. Der var mange, der var misundelig paa Manden, for saadan en Ko skulde der ledes længe efter — ak, ja.

I Aarene før den første Verdenskrig vaagnede Forstaaelsen mere og mere for Fjerkræavlens Nytte og Betydning som Bierhverv i Landbruget. Takket været forskellige store Organisationers Arbejde for Æggeexport og for Fjerkræets Standardisering og senere de veterinære Foranstaltninger til Sygdomsbekæmpelse blev der rigtig Gang i Fjerkræavlen.

Her paa Lemvigegnen var det først efter den første Verdenskrig, da Ægpriserne var store, at nogle enkelte begyndte at vise særlig Interesse for Fjerkræet.

I 1932 kom de første Andelsfjerkræslagterier, der bevirkede, at Danmark, der indtil 1930 havde importeret slagtet Fjerkræ, nu kunde begynde en Export af denne Vare. Nu var Æggene ikke længere Fjerkræholdets eneste Exportartikel, men Udsætterhøns, Gæs, Ænder og senere Kalkuner begyndte at give Valuta til Landet. Nu var det ikke mere Smaakaarsfolk, der interesserede sig mest for Fjerkræhold. Interessen her paa Egnen blev langt ud over det almindelige, det var især de unge Landmænd, men ogsaa Ikke-Landbrugere, der tog Arbejdet op. Der blev anskaffet Motorrugemaskiner og kunstige Kyllingemødre, der blev bygget nye Hønsehuse og transportable Kyllingehuse. Det viste sig snart, at de fleste af Husene ikke var tidssvarende, de var for kolde om Vinteren, og da Ægpriserne da var størst, maatte der andre og mere moderne og arbejdsbesparende Bygninger til. I vore Dage er Fjerkræfolk helt indforstaaet med, at Fjerkræet lige saa vel som Landbrugets øvrige Husdyr skal have

ideelle Vilkaar at leve under, dersom der skal være god Økonomi ved Foretagendet.

Lemvigegnen er velforsynet med dygtige Fjerkræavlere. Adskillige Landmænd driver med Dygtighed og Energi store Hønserier og Rugerier. Ved de aarlige Amtsbedømmelser ser det i al Beskedenhed ud til, at Lemvigegnens ikke holder sig borte fra de øverste Pladser.

Jeg vil lige til sidst nævne et Exempel paa, hvad fornuftig og forstandig Pasning og Pleje af Fjerkræ kan føre til — det kunde vel ogsaa gælde andre Husdyr. Det var for nogle Aar siden ved et Bryllup, en Mand sagde til Brudeparret: »Jeg vil ikke give jer nye Møbler til jeres Stuehus, men jeg vil give jer et Hønsehus, og hvis I vil holde det fuld af gode Dyr, saa skal de nok møblere Stuehuset for jer«. Det har vist sig, at Sønnen — det var Søn og Svigerdatter, Manden talte til — lagde sig de faderlige Ord bag Øret.

Th. Jensen.

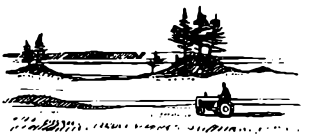

REGNSKABSFØRINGEN I SKODBORG-VANDFULD HERREDERS LANDBOFORENING

Historisk Oversigt.

Den første Omtale af Regnskabsføring indenfor Skodborg-Vandfuld Herreders Landboforening, forekommer i Foreningens Protokol i et Referat fra et Bestyrelsesmøde d. 9. Februar 1918. I Formandens Beretning staar følgende: »Kaptajn Pedersen, Hadsten, taler i Marts Maaned om Regnskabsføring — Til Efterretning«.

Der foreligger intet Referat fra Mødet, hvor Kaptajn Pedersen talte, men fra et Bestyrelsesmøde, som er afholdt d. 30. April 1918, findes følgende Referat:

»Det vedtoges at søge oprettet et Regnskabskursus i hvert Sogn, til at lede dette maa hvert Bestyrelsesmedlem finde en Mand i sit Sogn, disse Mænd er det saa Meningen at samle til et Instruktionskursus i Lemvig«. »Paa et Bestyrelsesmøde d. 18. Maj vedtages at afholde omtalte Regnskabskursus i Lemvig i Sommerferien, og Landboforeningen skal betale Undervisningen. Imidlertid bliver Kursuset henlagt til Hadsten, hvilket fremgaar af følgende Referat: »Fra Kaptajn Pedersen forelaa Forslag om at sende Regnskabslærere til Hadsten Højskole, Landboforeningen havde ønsket Kursuset afholdt i Lemvig. Det vedtoges at sende Lærere til Hadsten, og hvert Bestyrelsesmedlem maa finde en Lærer — Landboforeningen yder hver Lærer 3. Kl. Billet og 15 Kr. til Ophold«.

Den siddende Bestyrelse er saa gaaet i Gang med at finde egnede Folk til Opgaven. Det var Kaptajn Pedersens Mening, at Skolelærerne var bedst egnede til at lede Regnskabsføringen. Det var derfor især Skolelærerne i Landboforeningens Omraade, men ogsaa enkelte andre, der blev udvalgt. Ialt blev der 10 Deltagere, hvilket fremgaar af et Referat fra

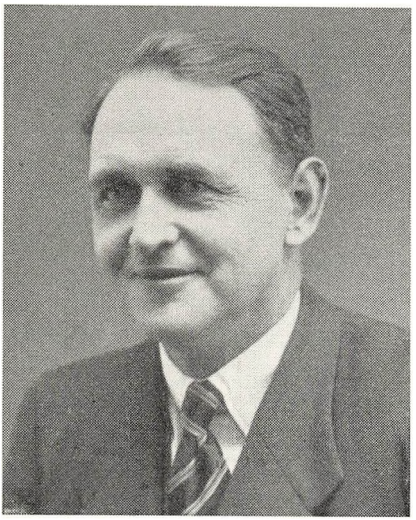

A. Kristensen

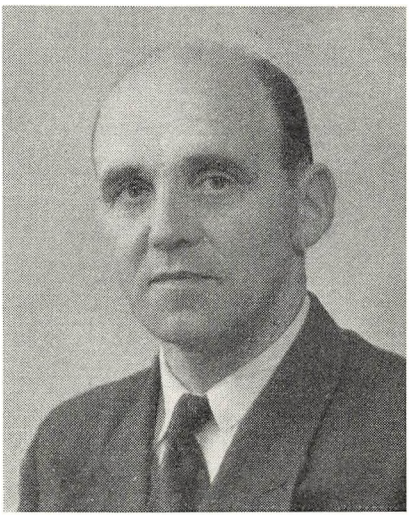

Jens Hansen

14. September 1918: »Formanden meddelte, at der havde deltaget 10 Deltagere i Regnskabskursuset, som afholdtes paa Hadsten Højskole, som det forudsættes afholder Regnskabskursus indenfor Foreningens Omraade i Vinterens Løb«.

Deltagerne i Kursuset var følgende:

Lærer Pinholt, Hove.
» Frandsen, Møborg.
» Kristensen, Vandborg.
» Nielsen, Fjaltring.
» Jørgensen, Nees.
» Hilligsøe, Nr. Nissum.
» Raunsbæk, Lomborg.
Gaardejer Jens Nielsen, Godballe.
Forsøgsassistent Th. Thomsen Tarp, Lemvig.
Sogneraadsformand Th. Brøgge, Humlum.

Ved et Bestyrelsesmøde i November samme Aar, hvortil ogsaa Kursuslærerne er indbudt, fastsættes deres Løn til 60 Kr. for hvert Kursus, Knud Thøgersen lovede at skrive en Artikel i de stedlige Blade for derved at gøre Befolkningen opmærksom paa Sagen og opmuntre til Deltagelse.

Efter den første Vinters Kursus drøftes der Oprettelsen af en Regnskabsforening, og ved et Møde d. 22. Maj 1920 nedsættes et Udvalg til at arbejde med Sagens Fremme. Udvalget kom til at bestaa af P. Chri-

stensen, S. Balle, Nr. Nisum, P. Kamstrup Jakobsen, Hauskov, Gudum og Jens Nielsen, Godballe. Disse tre kommer saa til at danne det første Regnskabsudvalg med P. Christensen som Formand.

Det viser sig dog hurtigt, at Skolelærerne ikke er de rette Folk til Opgaven som Ledere af Regnskabsføringen i Landbruget, saa ad den Vej lader Regnskabsføringen sig ikke praktisere. I de følgende Aar er det Landboforeningens Forsøgsassistent, der tager sig af Arbejdet med Regnskabsarbejdet, men nogen stor Tilslutning bliver det ikke til.

I 1927 ansættes Forsøgsassistent Lars Petersen som Konsulent i Landboforeningen og overtager ligeledes Regnskabsarbejdet, der nu omfatter 12 Regnskaber. Lars Petersens Arbejde i Landboforeningen blev imidlertid af kort Varighed, da han i Foraaret 1928 købte Gaarden »Sandholm« i Nr. Nissum og gav hermed Afkald paa Konsulentarbejdet. Herefter antager Landboforeningen Niels Mølgaard som Planteavlskonsulent fra 1. Marts 1928, samtidig overtager han Regnskabsarbejdet og blev senere bistaaet heri af Landbrugskandidat Kristensen fra Nr. Nissum Højskole.

Det viste sig hurtigt, at Kristensen var den rette Mand til Regnskabsarbejdet, og han ansættes af Landboforeningen som Regnskabskonsulent fra 1. Januar 1930. Der var paa daværende Tidspunkt 30 Regnskaber. I Beretningen 1929—30, den første i Regnskabskredsens Historie, er der Resultaterne fra 27 Landbrug. Disse Regnskabsberetninger har alle Opgørelsestidspunkt i Foraars- eller Sommermaanederne. Regnskaber med Opgørelse til Januar optages ikke i Beretningen, af disse er der nogle faa Stykker.

Næste Aar omfatter Beretningen 34 Sommerregnskaber, og Antallet forøges stadig de følgende Aar. Saaledes omfatter Beretningen for 1936—37 Resultaterne fra 57 Landbrug, og Regnskabsføringen er i god Gænge i Aarene herefter. Efter 14 Aars meget dygtigt Arbejde med Regnskabsføringen i Skodborg-Vandfuld Herreder, opsagde Landbrugskandidat Kristensen Arbejdet hermed til 1. Januar 1944 paa Grund af forøget Arbejde paa Nr. Nissum Højskole. Senere overtog han Skolens Ledelse som Forstander.

Landboforeningen stod nu overfor at skulle ansætte en ny Konsulent til at overtage Kristensens Arbejde. I September Maaned antages Konsulent Hansen, Grindsted, som Regnskabskonsulent for baade Husmandsforeningen og Landboforeningen til Tiltrædelse 1. Januar 1944, men i Oktober Maaned samme Aar søger Konsulent Hansen Stillingen som Konsulent i Koldingegnens Fællesledelse og faar den og opsiger samtidig Stillingen som Regnskabskonsulent. Foreningen er hermed igen

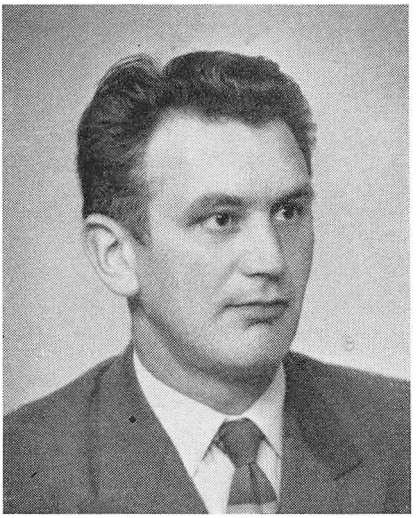

Hans Møller

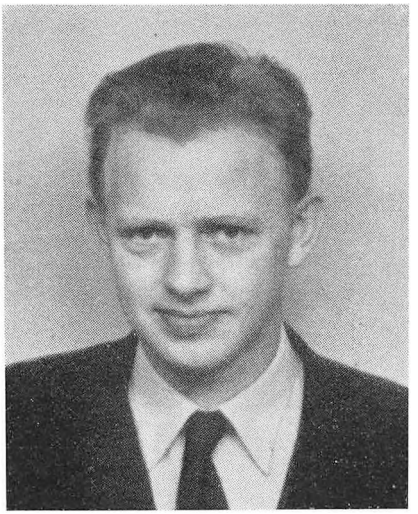

H. Chr. Østergaard

uden Konsulent. Den henvender sig til Konsulent Hans Møller, Fjends Herreds Husmandskreds, der var Nr. 2 ved Konsulent Hansens Ansættelse. Hans Møller antages som Regnskabskonsulent fra 1. November 1943 og skal samtidig virke som Husdyrbrugskonsulent. Efter 2½ Aars Arbejde med Regnskabsføringen, fik Hans Møller Ansættelse som Konsulent for Ringkøbing Amts Fællesledelse. Herefter ansættes Konsulent Lomholt, men hans Virke strækker sig kun over et Par Aar. Lomholts Efterfølger blev kun i Foreningen ca. ½ Aar.

Det er indlysende, at den stærke Omskiften med Konsulenter til at varetage Regnskabsarbejdet, var til stor Skade. Meget af det gode og solide Samarbejde mellem Konsulenten og Medlemmer, som Konsulent Kristensen havde oparbejdet, var ved at gaa over Styr. En Del Medlemmer ophørte med Regnskabsføringen, og nogle gik over til andre Regnskabskonsulenter.

Fra December 1948 antager Foreningen Konsulent Hans Chr. Østergaard som Regnskabskonsulent. Han har Evnen til at varetage Regnskabsarbejdet paa en god og betryggende Maade og til at skabe den Tillid mellem Konsulent og Regnskabsførende, som er nødvendig for at være økonomisk Vejleder og Raadgiver. Konsulent Østergaard havde ogsaa god Indsigt i de mange Skattespørgsmaal indenfor Landbruget. En Overgang var Østergaard ogsaa Svineavlskonsulent. Grundet paa særlige Familieforhold, opsagde Konsulent Østergaard Stillingen som Landboforeningens Regnskabskonsulent fra December 1954 efter 6 Aars

B. M. West

P. Dalgaard Frandsen

Tjeneste. Foreningen antog derefter den nuværende Konsulent, B. M. West, til at fortsætte Arbejdet.

Imidlertid var der fra Lovgivningsmagtens Side paalagt Landbrugere med over 40.000 Kr. Grundskyld Regnskabspligt i 1954, dette faar i høj Grad Indflydelse paa Landboforeningens Regnskabsarbejde, idet der paa Egnens Jorder er mange Landbrug, der ligger over Grænsen for Regnskabspligten. Medens der hidtil har været et Antal Regnskaber fra ca. 40 til 90, gaar de Regnskabsførendes Tal pludselig op paa over 150, saadan at der i Foraaret 1956 er 175 Regnskaber.

Omtrent samtidig træder en ny Konsulentordning i Kraft, den forudsætter, at Regnskabskonsulenten samtidig skal virke som driftøkonomisk Vejleder for alle Landboforeningens Medlemmer, der maatte ønske det, uanset om disse fører Regnskab eller ikke.

Den økonomiske Udvikling.

I Forbindelse med Omtalen af Landboforeningens Regnskabsarbejde vil det være naturligt ogsaa at beskæftige sig med den økonomiske Udvikling i Regnskabskredsens Omraade, saadan som den afspejler sig i Regnskabsresultaterne.

Fra Regnskabsarbejdets Begyndelse i Skodborg-Vandfuld Herreders Landboforening omkring ved 1919 og til 1930 foreligger der ingen Beretning om Regnskabsresultaterne, men efter at Landbrugskandidat Kri-

stensen, Nr. Nissum, overtog Regnskabsarbejdet omkring 1930, foreligger der trykte Beretninger. Da den første Beretning udkom, var det lige paa Tærskelen til en af dansk Landbrugs værste Kriser.

Landbrugets Afkastningsevne angives hvert Aar i Forrentningsprocenten. Denne forekommer paa følgende Maade: Fra Værdien af Landbrugets samlede Produktion, kaldet Bruttoudbyttet, trækkes Driftomkostningerne, der er de Udgifter, der er afholdt for at fremskaffe Bruttoudbyttet. Forskellen mellem Bruttoudbytte og Driftsomkostninger betegnes som Nettoudbytte. Sættes Nettoudbyttet i Procent af Landbrugskapitalen (Værdien af Jord, Bygninger, Besætning, Inventar og Forraad), fremkommer Forrentningsprocenten.

(Landbrugskapitalen kan opgives paa 3 Maader: 1. af bogført Værdi, 2. af Handelsværdi, 3. af investeret Kapital, der er den gennemsnitlige Handelsværdi gennem de sidste 20 Aar).

I nedenstaaende Oversigt er opført et Uddrag af Forrentningsprocenten fra henholdsvis Landøkonomisk Driftsbureau og Skodborg-Vandfuld Herreders Landboforening:

1929—30	4,3	4,7
1930—31	0,5	1,7
1931—32	-:-0,4	0,0
1932—33	2,3	3,2
1933—34	2,9	2,9
1938—39	3,5	4,1
1943—44	6,6	5,7
1953—54	6,7	8,5
1954—55	4,1	4,5

Man lægger Mærke til det stærke Fald i Forrentningsprocenten fra 1929—30 til 1931—32 grundet paa Landbrugskrisen, der i det væsentligste skyldtes udenlandske Forhold, især Udbud af billigt Korn. Dette medførte Overproduktion af Husdyrprodukter med stærke Prisfald paa disse, hvilket igen bl. a. fik Svinereguleringen til Følge, og mange Kvægbesætninger blev stærkt reducerede ved Destruktion af de daarligste Dyr.

Fra 1932—33 forbedredes Landbrugets Rentabilitet de følgende Aar. Under Krigen og Besættelsen sætter Krigskonjukturerne ind med Raastofmangel m. v., men efter Krigen skulde der igen være Basis for en fri Prisdannelse.

Imidlertid er der efter Krigens Slutning blevet en følelig Mangel paa Arbejdskraft i Landbruget, og denne Tendens fortsætter i Efterkrigsaarene, saaledes at der i 1950 er næsten 60.000 mindre af fast fremmed Med-

hjælpere end i 1938, og det totale Medhjælpertal er næsten halveret siden 1922.

I 1948 faar Danmark en ny Prisaftale med England, der giver Basis for bedre Produktpriser, og selv om Omkostningerne delvis følger med, følger der dog nogle gode Aar for Landbruget, fordi Produktiviteten øges væsentlig.

Denne Forøgelse maa især tilskrives store Høstudbytter, en forbedret Dyrkningsteknik og Anvendelsen af større Mængder Kunstgødning, men samtidig fortsættes en begyndende Rationalisering og en Mekanisering, der i de følgende Aar tager en rivende Udvikling. I 1948 er der ca. 6.800 Traktorer i dansk Landbrug; det er i 1954 vokset til over 50.000, og en væsentlig Forøgelse er sket siden. Der var ca. 200 Mejetærskere i 1948, i 1954 var Tallet ca. 2.400, ogsaa dette er vokset betydelig siden. Den stærke Mekanisering kræver meget store Kapitalinvesteringer i Landbruget, der, saafremt de ikke kan tilvejebringes ved Landbrugserhvervets egen Afkastning, og det har kun i nogen Grad været Tilfældet, maa tilvejebringes ved laant Kapital.

Baade af politiske og andre Grunde har det været svært de senere Aar at laane tilstrækkelige Midler til Financiering af Maskinindkøb, Byggeri og Bygningsforbedringer m. v., for ikke at tale om Ejendomsovertagelser.

Det har medført en Likviditetskrise for Landbruget med ringe Laanemuligheder, og de opnaaede Laan er til høje Renter.

En Gennemgang af Regnskabsberetningerne fra Landboforeningen gennem Aarene viser tydeligt den omtalte Udvikling, her henvises igen til Uddraget af Forrentningsprocenterne.

Af Skodborg-Vandfuld Herreders Landboforenings hundredaarige Historie har Regnskabsføringen kun eksisteret det sidste kvarte Aarhundrede og er saaledes et af Foreningens forholdsvis nye Arbejdsfelter. Med den Udvikling, som Landbruget har gennemgaaet de senere Aar og stadig er inde i, er der ingen Tvivl om, at Regnskabsføringen og Driftsøkonomien fremover vil faa stor Betydning. Et velført Driftsregnskab er baade Landmandens Vejleder og Dommer, og en rigtig Planlægning er af meget stor Værdi for at opnaa et godt økonomisk Udbytte og give Landmanden, hans Familie og Medhjælpere en sund og livsglad Tilværelse i deres Erhverv.

Børge M. West.

HUSHOLDNINGSARBEJDET PAA LEMVIGEGNEN

begyndte i 1922. Fru Lauritsen fra Sorø havde været paa Egnen og talt om dette Arbejdes Betydning, og der blev dannet Foreninger i Bonnet, Gudum, Fabjerg, Ramme og Møborg.

Det var mest Konsulenterne fra Skanderborg, der kom til Møderne, og ellers kom der en Gartner, en Fjerkrækonsulent, en Skrædder, eller hvem der nu kunde tænkes at kunne give Husmødrene Raad og Vejledning.

De tre af Foreningerne gik dog senere ind, men Bonnet og Gudum fortsatte og gaar godt den Dag i Dag, og de tre andre er genopstaaede. Fru Marie Møller, »Krabbesmark« — nu Ramme — der har været Pioner for Husholdningsarbejdet, henvendte sig nogle Aar senere til Landboforeningens Bestyrelse og bad dem være behjælpelig med at sætte Husholdningsarbejdet i Gang i Lighed med, hvad der var sket paa Ringkøbingegnen. Det er i det hele taget Fru Marie Møllers Energi og aldrig hvilende Interesse for Arbejdet, vi kan takke for de første mange Foreningers Oprettelse og Fremgang for Arbejdet i de forskellige Sogne.

Der blev sammenkaldt til et Møde i Holstebro, og der blev nedsat et Udvalg paa 5 Medlemmer til at arbejde med Sagen.

Frk. Ingrid Sonne — nu Fru Voldbjerg Sørensen — blev fæstet som Konsulent for hele Amtet. Vi havde ogsaa faaet et Par Sognekonsulenter indenfor Amtet.

Paa Lemvigegnen blev der nu efterhaanden dannet Foreninger i flere Sogne. Hver Forening havde sin Bestyrelse, men vi arbejdede sammen, naar Lejlighed gaves dertil.

I 1939 var vi blevet 13 Foreninger paa Lemvigegnen, og det var kommet til at knibe med at faa Konsulenterne, naar vi havde Brug for dem,

Fru Møller, Krabbesmark

Fru Købmand Laursen, Dybe

idet der ogsaa i den øvrige Del af Amtet var kommet mere Gang i Arbejdet.

Vi tog da Mod til os og fæstede vor egen Konsulent, Frk. Marie Herping, nu Hadsten Husholdningsskole. Da det gik godt, fæstede vi et Aar efter vor egen Sykonsulent, Frk. Anna Rahbeck, som vi siden har haft, indtil hun nu i Aar oprettede sin egen Syskole. Husholdningskonsulenter har vi skiftet 4 Gange. Vor nuværende Husholdningskonsulent, Frk. Ingrid Larsen, har vi haft i 9 Aar.

I Sommeren 1941 havde vi en Konsulent, Frk. Krejlgaard, til at rejse rundt i Herredet for at tage Prøver af Brøndvand og bestemme dets Haardhedsgrad. Hver Husstand fik saa udleveret Seddel med Anvisning paa, hvor mange Gram Soda, der maatte bruges til Blødgøring pr. Liter Vand.

De fleste Steder viste Kommunalbestyrelsen stor Forstaaelse for dette Arbejde og ydede Tilskud. Samme Aar havde vi i Lemvig en Udstilling, som vi kaldte »Kvindevirke«. Hver Forening havde 2 Stands, 1 med Frugt, henkogte Ting og andet Husholdningen vedrørende og 1 med Haandarbejde. Vi havde den Glæde, at Udstillingen var godt besøgt og vakte stor Opmærksomhed. Senere har vi flere Gange haft Udstillinger i Form af Havebrugsudstillinger og Julemesser.

Foreningen har ogsaa taget andre Opgaver op. I flere Aar blev der indsamlet Kartofler og Gulerødder til Københavns daarligste stillede Familier. Et Aar naaede vi op paa 154.000 kg, og i den Tak, Samfundstje-

nesten sendte os, blev det stærkt betonet, hvor haardt det var tiltrængt, og hvor taknemlig det blev modtaget.

Ogsaa til Norge, Holland og Sydslesvig har Foreningen taget sig af Indsamlinger. For nogle Aar siden fik vi en Opfordring fra Ringkøbing Amts Sammenslutning om mere Samarbejde. Det var vi glade for at være med til, og nu da Samfærdselsmidlerne er gode, kan det let praktiseres. Vi har indtil sidste Aar haft fælles Husmoderdag, men paa Grund af Lokalemangel til de efterhaanden store Stævner, har vi maattet opgive det.

Vi har i mange Aar haft vor egen Husmoderdag. For nogle Aar siden tog vi i Samarbejde med Landboforeningen og Husmandsforeningen Initiativ til Oprettelse af et Andelsvaskeri. Dette har været i Drift i 5 Aar.

Paa nuværende Tidspunkt har Foreningen ca. 1.800 Medlemmer. Vi har en fast Husholdningskonsulent og en Sykonsulent. Desuden har vi 5 Aftenskolelærerinder til at lede Arbejdet med unge Pigers Kursus under Aftenskoleloven. Vi er 21 Foreninger, og disse Foreningers Samarbejde bliver i Fællesskab med Husholdningskonsulenten, der ogsaa virker som Sekretær, ledet af et Udvalg paa 3 Medlemmer.

Maren Lauritsen.

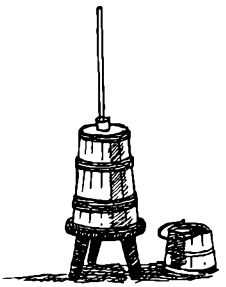

SAMLESTALDEN

I Besættelsesaarene lagde Tyskerne i høj Grad Beslag paa vore Trafikmidler, saavel Biler som Jernbaner, hvilket blandt andet bevirkede, at det kneb med at befordre og fordele de nødvendige Varer til de forskellige Egne af Landet. Følgen blev, at der blandt andet blev oprettet en Del nye Exportmarkeder og Samlestalde rundt omkring i Landet for at blive fri for at sende Dyrene frem og tilbage.

Ogsaa i Lemvig var vi interesserede i at faa en Samlestald, og Landboforeningens Forretningsudvalg tog derfor fat paa det forberedende Arbejde. Sidst i December 1942 blev der valgt et Udvalg, der rejste til København for at forsøge at faa Tilladelse til Foretagendet. Vi henvendte os til Statens Kvæg- og Kødudvalg og til Landbrugsministeriet. Jeg vil nu ikke sige, at vi blev særlig venlig modtaget, men Tilladelsen fik vi. Det blev dog stærkt understreget, at det økonomiske blev paa eget Ansvar.

Udvalget begyndte straks at foretage de nødvendige Forberedelser, og da Tanken var, at alle, baade Forenings- og Ikke-Foreningsmedlemmer, skulde kunne levere Dyr til Samlestalden, bestemtes det at forsøge dannet et Aktieselskab og faa skrevet Vedtægter i Overensstemmelse hermed.

Allerede i Marts begyndte vi Virksomheden i Hotelejer Th. Jørgensens Stalde, og d. 17. Juni 1943 afholdtes stiftende Generalforsamling, hvor der vedtoges Love og valgtes Bestyrelse. For Lemvig By valgtes Hotelejer Th. Jørgensen og Slagtermester E. M. Sørensen, for Vestjydsk Kredsforening valgtes J. P. Christensen, Fabjerg, og fra Landboforeningen valgtes Karl Jensen, »Halgaard«, Tørring, og Hans Bjerre, »Kongensgaard«, Nr. Nissum. Som Salgsleder blev antaget Sofus Laursen, Nørlem, samt Direktør Christiansen, som solgte for Vestjydsk Exportforening.

Da vore Stalde hurtigt viste sig at være alt for smaa og for utilfreds-

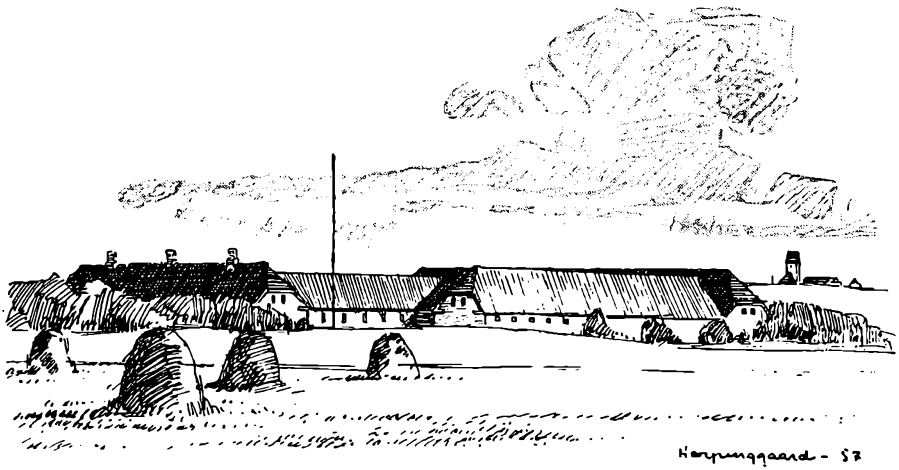

stillende, blev vi snart enige om at forsøge at faa bygget nye Stalde, og Midlerne skulde skaffes ved Tegning af Aktier, hvilket paa dette Tidspunkt ikke var saa vanskeligt. I Løbet af kort Tid tegnede vi Kr. 70.000 ved 400 Aktionærer, saa det kan siges, at Virksomheden hviler paa et bredt Grundlag.

I Løbet af Sommeren 1943 byggede vi saa nye Stalde paa Stationspladsen lige over for det offentlige Slagtehus og med Jernbanesporene ved den anden Side. De nye Stalde blev første Gang taget i Brug d. 9. December 1943.

Lemvig og dets Opland er jo naturligt afgrænset, saa vi kunde ikke regne med, at vi fik et stort Marked, men det er næsten gaaet over Forventning, idet vi har faaet saa godt som alle Exportdyr i Oplandet. Sidste Aar har vi saaledes haft over 15.000 Dyr til Forhandling, saa vi har været nødt til at bygge nye Stalde og anlægge Parkeringsplads for at have Plads til de mange Biler. Alt ialt tror jeg, at Lemvig Samlestald er en Virksomhed, som er til Gavn og Glæde for saavel Lemvig By som Oplandet.

Hans Bjerre.

AUKTIONSFORENINGEN

Der har jo altid været afholdt offentlig Auktion dels efter Dødsboer og Fallitboer, men dog mest paa forskelligt gammelt Løsøre. Men saa i 1920 begyndte Gdr. Chr. Rahbeck, »Nygaard«, Gudum, at sælge Grisesøer paa Auktion. Han producerede flere Hundrede Grisesøer aarligt, og det gik let med at sælge disse paa Auktionerne.

Den Tid kom jo, da Rahbeck maatte holde op, men da var der mange, der var blevet vænnet til disse Auktioner, saa det næsten var et Savn, at de ikke var mere, og saa fremkom Gdr. Davidsen, Tørring, (fhv. Lærer) med Forslag om at faa oprettet en Auktionsforening i Lighed med de Foreninger, som allerede den Gang var oprettet i nordjydske Landboforeninger. Han henvendte sig derfor til Vestjydsk Kredsforening og Landboforeningen for, at disse Foreninger sammen skulde prøve at faa oprettet en Auktionsforening. Vi henvendte os derefter til Ministeriet og fik Tilladelsen imod at overholde de af Ministeriet krævede Betingelser. Foreningen blev derefter stiftet, og en Bestyrelse paa 8 Medlemmer valgtes — 4 fra Kredsforeningen og 4 fra Landboforeningen.

Den 25. Marts 1939 afholdt vi vor første Auktion i lejede Lokaler paa Afholdshotellet og med Gdr. Chr. Davidsen som Auktionsleder, og efter den Tid og indtil nu er der i hver Uge paa Torvedagen i Lemvig afholdt Foreningsauktion. At disse Auktioner har Befolkningens Interesse, ses bedst deraf, at der til hver Auktion møder 2—300 Mennesker. Det er væsentlig Grise og Grisesøer, der sælges, dog er der i de senere Aar solgt en Del Fjerkræ.

Desværre døde Gdr. Chr. Davidsen i 1942, hvorefter Gdr. P. Borup Kallesøe, Tørring, blev Auktionsleder i ca. 1 Aar. Da han da ikke vilde længere, fik vi Landretssagfører Platz til at overtage Pladsen som Auktionsholder, og han er det endnu til alles Tilfredshed.

Vi, Bestyrelsen, synes, at Foreningen virker tilfredsstillende. Der er

jo den Forskel paa offentlig Auktion og Foreningsauktion, at den første tager 12½ % i Salær, medens den sidste tager 5 %, begge med Kredit i tre til fire Maaneder. Udgiften ved at købe ved Foreningsauktion er vist ikke større end ved at købe andre Steder, og saa har vi den Sikkerhed, at de Dyr, der sælges, er synet af Dyrlæge lige før Auktionen.

Der er en vis Risiko ved Auktion og Kreditgivning, og derfor har vi oparbejdet en Risikofond paa 50.000,00 Kr., der staar som Sikkerhed for eventuelle Tab.

Vor Omsætning er ikke lige stor hvert Aar, men vi har dog flere Gange været oppe i Nærheden af Millionen.

Og naar saa alle Udgifterne er afholdt, bliver der jo en Fortjeneste tilbage, og denne deles mellem Landboforeningen og Kredsforeningen.

Hans Bjerre.

AFSLUTNING

Læserne af dette Jubilæumsskrift vil igennem de enkelte Afsnit have faaet en Forestilling om Udviklingen indenfor de enkelte Driftsgrene i Landbrugene paa Lemvigegnen.

Det har været et Særkende for danske Landmænd, at de op igennem Tiden igennem deres Landboforeninger først og fremmest har vendt Kravene indad. At sprede faglig Viden og opmuntre til faglig Dygtiggørelse har været Landboforeningens fornemste og første Opgave. Den danske Bonde — og ikke mindst den vestjydske Bonde — er en fri Mand, der erkender, at Kravet om Frihed har den stærkeste Baggrund, naar han i Kraft af faglig Dygtighed og Viden formaar at skabe Respekt om sit Virke. Det er vel denne Erkendelse, der har været medvirkende til, at Landbruget op igennem Tiderne har været i Stand til at indpasse Produktionen efter ændrede Forhold ude paa det store Marked.

Der er berettet om de ændrede Driftsformer i Slutningen af forrige Aarhundrede. Det var en Tilpasning, der blev os paatvunget udefra først og fremmest ved de store amerikanske Tilførsler af Korn til det europæiske Marked. Det danske Landbrug indsaa Nødvendigheden af at slaa ind paa et øget Husdyrhold, og Andelsmejerier og Andelsslagterier opstod, medens Landmændene i andre Lande krøb sammen under Toldens lune Dække.

Tiden fra Aarhundredskiftet til den første Verdenskrig var Tiden med jævn og støt Fremgang for Erhvervet. Det var paa mange Maader en rig og lykkelig Tid med stærk Tro til Fremtiden. De ændrede Driftsformer udbyggedes, og Andelsbevægelsen fandt sit faste Staasted.

30ernes alvorlige Landbrugskrise ændrede intet i Driftsformerne, men den gav i betydeligt Omfang en Uro om Landboforeningens Arbejde paa det erhvervspolitiske Omraade. Det Syn, der hidtil havde præget Le-

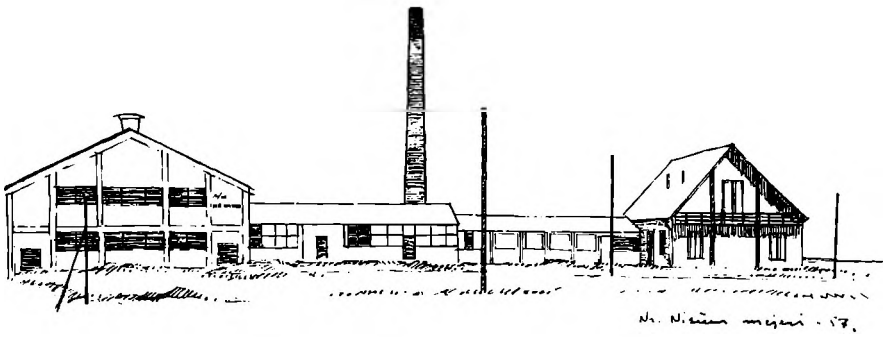

delsen af Landboforeninger, fik Skrammer, men det bar igennem denne svære Tid.

I Aarene efter den 2. Verdenskrig har Landboforeningerne befæstet deres Stilling. Det er vel vanskeligt i Dag, da mange Ting tyder paa, at vi er i en Udvikling, der endnu ikke har fundet sin Afslutning, at gøre Status. Paa Planteavlens Omraade er der siden 1945 sket overmaade store Fremskridt. Den kemiske Bekæmpelse af Ukrudt har taget et Omfang, som man næppe havde turdet drømme om. De »gule Kornmarker« er forsvundet af Billedet af Kornmarker i Maj-Juni Maaned. Ogsaa den kemiske Krig mod Skadedyrene hører til de Fremskridt, vi maa notere paa Efterkrigens Konto. Medens Landmanden tidligere i stor Udstrækning maatte klare disse Ting igennem den mest hensigtmæssige Jordbearbejdning — enkelte kemiske Midler af ikke overmaade stor Slagkraft var til Raadighed — og stort set overlade det han ikke magtede herigennem til »Naturens Luner«, da staar han i Dag takket været en omfattende Forsknings- og Forsøgsvirksomhed med Midler af en imponerende Slagkraft til saavel Ukrudt- som Skadedyrbekæmpelse. Indenfor Forsøgsvirksomheden har det været og er stadig en god Regel, naar nye Midler og Metoder dukker op, at stille sig afventende, indtil man igennem Undersøgelser og Forsøg har tilstrækkelig Sikkerhed for Midlernes og Metodernes Anvendelsesomraade, men det har ogsaa været et Træk i Efterkrigstiden, at det praktiske Landbrug ikke har kunnet afvente Forsøgenes Resultater, inden man i betydelig Udstrækning har taget Midlerne og Metoderne i Anvendelse.

Den stærke Tilbagegang i Medhjælperantallet og den stigende Mekanisering hører ogsaa Efterkrigstiden til. Det er vel ikke Stedet her at kommentere Prisudviklingen i samme Periode, men den Udvikling, der er sket her, har jo naturligt været med til at befordre Afgangen af Medhjælpere og Tilgangen af Redskaber og Maskiner. Det er ogsaa paa Baggrund af disse Kendsgerninger, at vi paa Planteavlens Omraade skal vur-

dere Landmandens Utaalmodighed efter Muligheder for at forøge Udbyttet pr. Arealenhed. Landmanden spejder utaalmodig efter Aarets Planteavlsberetning, om der skulde være nye og bedre Sorter og Stammer end de gamle og kendte. Han forøger Tilførselen af Kunstgødning og forestiller sig, at Forædlingsvirksomhederne skal komme med Sorter og Stammer, der er i Stand til at udnytte den dobbelte Mængde Kunstgødning. Han spejder efter Afgrøder — hidtil forgæves — der kan afløse de dyre og arbejdskrævende Roer, og han spejder efter Muligheder for stærkere Mekanisering af dette Arbejde. Jordbundsanalyser anvendes i stigende Omfang. Ogsaa paa Husdyrbrugets Omraade spores den samme Iver for at finde frem til den bedst mulige Udnyttelse af de forhaandenværende Muligheder. Man udnytter ved Inseminering af Køer de bedste Avlsdyr mest muligt, man er ved at blive fortrolig med Foderplaner til Køer, Svin og Høns. Den unge Landmand i 1956 er blevet fortrolig med den Teori, man stort set tidligere kun dyrkede i Smug, han er et Barn af Tiden, der raaber paa teoretisk og teknisk Viden og Kunnen.

Sandheden bag det hele er vel den enkle, at Landmandens Fornemmelse siger ham Ting, som Nationaløkonomer kan skrive lange Afhandlinger om. Hans Fornemmelse siger ham ganske enkelt, at skal han forbedre sin Økonomi og trods den ugunstige Prisudvikling klare sig, da skal han gøre det ved i størst mulig Udstrækning at forbedre Indsatsen der, hvor han forholdsvis billigst kan gøre det, medens han forsøger at spare der, hvor Prisudviklingen gaar ham mest imod.

Det er indlysende, at Kravene til en Landboforenings Indsats paa det faglige Omraade ikke kan blive mindre under en saadan Udvikling.

Samtidig med, at Landboforeningens faglige Opgaver i Dag er saa store som aldrig tidligere, er det erhvervspolitiske i stigende Grad rykket ind i Arbejdet. Den enkelte Forening magter ikke meget paa dette Omraade, men igennem Samvirke Foreningerne imellem kan Indflydelse gøres gældende paa rette Sted. Vor Landboforening er et Led i denne Helhed. De erhvervspolitiske Opgaver har vel først og fremmest samlet sig om at give Landbruget en saadan Placering i Samfundet, at Erhvervet til enhver Tid magter den Udbygning, som al Fremskridt har som Forudsætning, men ogsaa Omraader, der vender udad, har Landboforeningen Opmærksomheden rettet imod. Den Organisering af Exporten af Landbrugsprodukter, som Landbruget i Efterkrigsaarene har opbygget, og som endnu vel næppe har fundet sin Afslutning, har Landboforeningerne viet sin fulde Medvirken til.

Mange andre Forhold, der har Landboforeningernes fulde Bevaagenhed, kunde nævnes, men lad dette staa som Udtryk for de mangfoldige

Omraader, hvor Foreningerne med Beslutsomhed og Energi varetager Medlemmernes Interesser.

Kunde de Mænd, der for 100 Aar siden var med til at stifte Skodborg-Vandfuld Herreders Landboforening, i Aar, ved Indgangen til den Tidsalder, vi aner maa komme i Kølvandet paa Kendskabet til Atomenergiens Udnyttelse, have anet den Udvikling, Foreningen indtil nu har gennemgaaet, og den Betydning, den har haft og stadig har for Lemvigegnens Landbrug, da havde deres første Skridt næppe været saa tøvende.

P. Dalgaard Frandsen.

